

The Project Gutenberg eBook of Kuningas Henrik Kuudes I, by William Shakespeare

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kuningas Henrik Kuudes I

Author: William Shakespeare

Translator: Paavo Emil Cajander

Release date: June 26, 2012 [EBook #40070]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGAS HENRIK KUUDES I ***

Produced by Tapio Riikonen

HENRIK KUUDES I

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi v. 1907.

Näytelmän henkilöt:

Kuningas HENRIK KUUDES.

GLOSTERin herttua, kuninkaan setä ja protektori.

BEDFORDin herttua, kuninkaan setä ja Ranskan hallitsija.

THOMAS BEAUFORT, Exeterin herttua, kuninkaan isän setä.

HENRIK BEAUFORT, Winchesterin piispa, sittemmin kardinaali.

JUHANA BEAUFORT, Somersetin kreivi, sittemmin herttua.

HENRIK PLANTAGENET, mestatun Cambridgen kreivin vanhin poika,
sittermin Yorkin herttua.

WARWICKin kreivi.

SALISBURYn kreivi.

SUFFOLKIn kreivi.

Lord TALBOT, sittemmin Shrewsburyn kreivi.

JOHN TALBOT, hänen poikansa.

EDMUND MORTIMER, Marchin kreivi.
Mortimerin vanginvartija.
Eräs lainoppinut.
Sir JOHN FASTOLFE.
Sir WILLIAM LUCY.
Sir WILLIAM GLANSDALE.
Sir THOMAS GARGRAVE,
WOODVILLE, Towerin komendantti.
Lontoon lordmajori.
VERNON, valkorusun eli Yorkin puoluetta.
BASSET, punarusun eli Lancasterin puoluetta.
KAARLE, Dauphin, sittemmin Ranskan kuningas.
REIGNIER, Anjou'n herttua ja Napolin nimikuningas.
BURGUNDin herttua.
ALENÇONin herttua.
ORLEANSin bastardi.
Pariisin kuvernööri.
Orleansin tykkimies ja hänen poikansa.
Bordeaux'ssa olevien Ranskan sotajoukkojen päällikkö.
Ranskalainen kersantti.
Portinvartija.
Vanha paimen, Jeanne la Pucellen isä.
MARGAREETA, Reignier'n tytär.
AUVERGNEn kreivinna.
JEANNE D'ARC, yleisesti tunnettu La Pucellen nimellä.
Pahoja henkiä, joita ilmestyy La Pucellelle; loordeja, Towerin
vartijoita, airuita, sotaherroja, sotamiehiä, lähettäviä,
seuralaisia y.m.

Tapaus osittain Englannissa, osittain Ranskassa.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Westminster-Abbey.

(Surumarssi. Kuningas Henrik V:n ruumis lepää loistovuoteella,
sen ympärillä Bedfordin, Glosterin ja Exeterin herttuat,
Warwickin kreivi, Winchester'in piispa, airuita y.m.)

BEDFORD.

Nyt mustiin taivahat[1] ja päivä yöksi!
Te pyrstötähdet, joista riippuu aikain
Ja valtain vaiheet, pyrstöjänne kirkkait'
Ilmassa häilytelkää, niillä piesten
Pahoja noita tähti-luopioita,
Jotk' aihehtineet Henrikin on kuolon!
Hän, viides Henrik, kauan elääkseen
Ol' liian suuri. Englanti ei koskaan
Moint' ole kuningasta kadottanut.

GLOSTER.

Meill' ennen häntä kuningast' ei ollut.
Hän oli uljas, luotu käskemään:
Kun säiläns' säihkyi, huikenivat silmät;
Käsvartensa kun levitti, ne leijui
Kuin lohikäärmeen siivet; silmän palo,
Vihaista tulta täynnä, vihollisen
Enemmän soenti ja pakoon työnsi
Kuin sydänpäivän pisto vasten otsaa.

Vaan mitä puhun? Sanat tässä ei riitä:
Kun kättä vain hän nosti, niin hän voitti.

EXETER.

Mustissa surraan; miks ei verissä?
On Henrik kuollut eikä virkoo enää.
Puuarkkia me tässä saattelemme
Ja kuolon kunnotonta voittoa
Nyt juhlakulkueessa julistamme
Kuin vangit voittovaunuun kytketyt.
Kuin? Turman tähtiäkö kiroilemme,
Kun kukistivat kunniamme näin?
Vai uskommeko, että viekkaat frankit,
Kuin mitkä noidat, hänet loitsuillaan
Pelosta surmas?

WINCHESTER.

Kuningas hän oli,
Siunaama kuningasten kuninkaan.
Frankeille julma tuomionkaan päivä
Niin julma ei kuin hänen katsantonsa.
Hän soti sotaa sotalaumain herran
Ja kirkon rukous hänelle voiton toi.

GLOSTER.

Kirkonko? Jos ei rukoilleet ois papit,
Ei elo hält' ois katkennut niin pian.
Naismainen prinssi vain on teille mieleen,
Jot' ohjata kuin koulupoikaa voitte.

WINCHESTER.

Mik' onkaan mulle mieleen, sinä olet
Protektori ja ohjaat maat ja prinssit.
On vaimos korska; hän sua enemmän
Kuin Jumala ja pyhät miehet ohjaa.

GLOSTER.

Vait pyhydestä! Sinä lemmit lihaa
Ja kirkoss' et käy vuosikauteen muuten
Kuin rukoillakses turmaa vainoojilles.

BEDFORD.

Heretkää toraamasta! Tyyntykää!
Pois alttarille! — Mukaan, airuet! —
Aseemme kullan sijaan uhraamme:
Nyt Henrik kuollut on, ei aseet tarpeen. —
Oi, jälkimailma, näet viel' ajat kurjat,
Imulaps kun silmäst' äidin kyynelt' imee,
Ja saari tää on suolavetten alho,
Ja kuolleit' itkemään jää vaimot yksin! —
Oi, viides Henrik, henkeäsi huudan:
Tee onnekkaaksi tämä valtakunta,
Maast' estä keskinäiset kansaisriidat,
Pois turman tähdet torju taivaalta!
Sun sielusi on tähti loistavampi
Kuin Julius Caesar taikka Berenice.

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Tervehdykseni teille, arvon loordit!
Ranskasta synkeit' uutisia tuon
Tuhosta, taposta ja tappiosta.
Guienne, Champagne, Rheims, Orleans, Pariis,
Guisors, Poitiers, — kaikk', kaikki meilt' on mennyt.

BEDFORD.

Mitä haastat, — Henrik vainaan ruumiin luona?
Hiljemmin! Tuon jos kuulee hän, niin murtaa
Hän lyijynsä ja kuolleist' ylös nousee.

GLOSTER.

Pariisi mennyt? Rouen antautunut?
Jos henkiin vielä herätä vois Henrik,
Niin tästä tiedost' uudestaan hän kuolis.

EXETER.

Mik' on sen aikaan saanut! Petosko?

SANANSAATTAJA.

Ei petos; miesten vain ja rahan puute.
Näin sotilasten kesken kuiskaillaan:
Ett' eri puolueisiin jakaannutte;
Kun tulis sotaan mennä taistelemaan,
Niin päälliköistä vain te kiistätte;
Ken tahtois verkkaista ja halpaa sotaa,
Ken lentäis sukkelaan, mut siivet puuttuu;
Ken luulee, että kulungeitta aivan
Ja mairesanoill' aikaan saadaan rauha.
Englannin ritaristo, nouse, nouse!
Soentaa nuort' ei kunniaas saa laiskuus;
Aseistasi on liljat katkottuina,
Englannin kilpi kahdeks silvottu.

EXETER.

Jos tässä meidän kyyneleitä puuttuis,
Tää sanoma ne saisi virtaamaan.

BEDFORD.

Mua koskee se, mua, Ranskan hallitsijaa.
Sopani tänne! Ranskast' ottelen.
Pois tämä häväisevä murhepuku!
Ranskalle silmäin sijaan annan haavat,
Niill' uudistuvaa turmaans itkeäkseen.

(Toinen sanansaattaja tulee.)

2 SANANSAATTAJA.

Tuon teille tuhon sanomia, loordit.
Nyt Englannist' on Ranska täysin irti,
Pait pari turhaa pikkukaupunkia;
Kruunattu Kaarle Dauphin Rheimsiss' on;
Bastardi yhtynyt on hänen kanssaan;
Reignier on, Anjoun herra, hänen puoltaan;
Alençon hänen luokseen karannut.

EXETER.

Dauphinko siis on kruunattu? Ja kaikki
Hänenkö luokseen karkaa? Mihin me nyt
Karkaamme pakoon tätä häpeää?

GLOSTER.

Me karatkaamme vihollisen kurkkuun.
Jos sinä, Bedford, uuvut, minä kestän.

BEDFORD.

Miks intoani, Gloster, epäilet?
Ma mielessäni joukon pestasin,
Joll' olen Ranskanmaan jo valloittanut.

(Kolmas sanansaattaja tulee.)

3 SANANSAATTAJA.

Arvokkaat loordit, murehenne lisäksi,
Mill' arkkua Henrikin nyt kostutate,

Tuon teille tiedon julmast' ottelusta,
Jonk' ottel' uljas Talbot Ranskan kanssa.

WINCHESTER.

Ja jossa Talbot voitti, eikö niin?

3 SANANSAATTAJA.

Oi, ei, vaan jossa Talbot voitettiin!
Ma juurta jaksain tapauksen kerron:
Elokuun kymmenentenä, kun urho
Palasi piirityksest' Orleansin,
Mukanaan tuskin kuusituhatt' miestä,
Niin kolminkolmattapa tuhansin
Hänt' ahdisti ja saarti ranskalaiset.
Väkeä järjestää ei ollut aikaa,
Ei keihäit' ampujien suojaks panna,
Vaan piti aidoist' ottaa suipot seipäät
Ja pistää niitä umpimähkään maahan
Estääkseen ratsuväen hyökkäystä.
Neljättä tuntia siin' oteltiin,
Ja uljas Talbot miekoin sekä peitsin
Tek' ihmetöitä yli ihmisjärjen.
Satoja lähetti hän helvettiin;
Pakeni kaikki häntä: tuolla, täällä
Ja kaikkialla riehui hän kuin hurja.
"Se itse hiisi on", huus ranskalaiset;
Hänt' ällisteli koko sotajoukko.
Väkensä, nähdessään tuon sankar'innon,
Huus yhteen ääneen: "Talbot eläköön!"
Ja hyökkäs kuumimpahan verilöylyyn.
Siin' oisi saatu täydellinen voitto,
Jos sir John Fastolfe[2] ei ois pelkur' ollut:
Hän etujoukoss' oli jäljimpänä,
Heit' auttaakseen ja seuratakseen, mutta
Pakeni, kurja, miekall' iskemättä.
Yleinen syntyi hävitys ja tappo,
Heit' yltänänsä vihollinen saarti.
Dauphinin mieliks silloin peitsen pisti
Talbotin selkään kurja vallooni,
Talbotin, jota koko Ranskan voima
Ei uskaltanut silmiin katsoa.

BEDFORD.

Talbotko kuollut? Itseni nyt tapan,
Siks että täällä loistoss' elän jouten,
Noin arvokas kun sankar' avutonna
Jätetään kurjain vihollisten käsiin.

1 SANANSAATTAJA.

Ei, ei, hän elää; vankina hän vain on.
Lord Scales samoin ja lord Hungerford;
Muut kaikk' on surmattu tai vangiks viety.

BEDFORD.

Lunnaansa minä maksan, minä yksin.
Dauphinin syöksen suin päin istuimeltaan
Ja kruununs' ystäväni lunnaiks annan;
Viis heitä yhteen meikäläiseen vaihdan. —
Hyvästi, herrat! Menen toimiini.
Nyt Ranskass' ilotulituksen laitan
Pyhän, suuren Yrjänämme kunniaksi.
Kymmentuhatt' otan miestä myötä;
Vaviskoon manner niiden verityötä. —

1 SANANSAATTAJA.

Se tehkää; Orleans on piiritetty,

Ja heikko meidän armeija ja raihnas;
Salisburyn kreivi vahvistusta vaatii:
Voi tuskin väkensä estää kapinasta,
Kun moinen häll' on vastass' ylivoima.

EXETER.

Valanne Henrikille muistakaa:
Kokonaan joko kukistaa Dauphin
Tai nöyräks ikeen alle taivuttaa.

BEDFORD.

Sen kyllä muistan; jäähyväiset lausun
Ja menen heti varustautumaan.

(Menee.)

GLOSTER.

Ja minä joutuun Toweriin tykistöä
Ja varastoja tutkimaan; ja sitten
Kuninkaaks huudan nuoren Henrikin.

(Menee.)

EXETER.

Minä Elthamiin luo nuoren kuninkaan:
Hänelle olen hoitajaksi pantu,
Ja hänen turvaans' siellä parhain valvon.

(Menee.)

WINCHESTER.

Jokaisella on virkansa ja työnsä;
Min' olen jouten, ei jää mitään mulle.
Mut laiskajaakkona en viru kauan:
Koht' Elthamista pois vien kuninkaan
Ja itse istun ohjaksissa maan.

(Menee.)

Toinen kohta.

Ranska. Orleansin edustalla.

(Torventoitus. Kaarle sotajoukkoineen, Alençon, Reignier y.m.).

KAARLE.

Maan päällä Marsin todellinen kierto
Niin tuntematon on kuin taivaallakin:
Englantilaisten puoleen äsken loisti,
Nyt meille hymyilee, kun voiton saimme.
Tärkeimmät kaupungit on kaikki meidän. —
Tässä' Orleansin luona lystiks ollaan;
Nälkäiset, aaveenkalvaat engelsmannit
Meit' ahdistavat tunnin kuukaudessa.

ALENÇON.

Kaipaavat häränpaistiaan ja lientään;
Jos heit' et hevos-aasin lailla ruoki
Ja sido kauravakkaa kuonon alle,
Niin retkaavat kuin upotetut hiiret.

REIGNIER.

Heretkään piiritys! Miks nahjustella?
Pelätty Talbothan on vankina;
Jälellä vain on hullu Salisbury,
Ja kiukkuunsa hän pian pakahtuu,
Kun satureita on ja rahaa vailla.

KAARLE.

Hälytys soimaan! Hyökätäkäämme päälle!
Maanmiesten kaatuneitten kunniaksi!
Sen anteeks annan, jos mun surmaa ken,
Jos väistyn tuumaakaan tai pakenen.

(Menevät.)

(Aseiden kalsketta. Hyökkäyksiä. Peräytymistä. Kaarle,
Alençon, Reignier y.m. palaavat.)

KAARLE.

Moist' onko nähty? Moista väkeä?
Pelkurit! Koirat! Paennut en oisi,
Mut jättivät mun vihollisen suuhun.

REIGNIER.

Salisbury teurastaa kuin vimmattu,
Hän tappelee kuin päiviins' suuttuneena;
Muut loordit, niinkuin ahnaat jalopeurat.
Karkaavat meihin niinkuin saaliin kimppuun.

ALENÇON.

Maanmiehemme Froissardin mukaan kasvoi,
Kun Edward kolmas eli, Englannissa
Olivereja vain ja Rolandeja.
Nyt vielä todemmin voi samaa väittää:
Nyt Simsoneja vain ja Goliatheja
Se sotaan laittaa; kymment' yksi vastaa.
Luut on ja nahka heissä vain; ken luulis.
Ett' uljuut' on ja mieltä moista heissä?

KAARLE.

Pois lähtekäämme. Hurjapäitä ovat,
Ja nälkä heidän intoaan vain kiihtää.
Ma heidät tunnen vanhastaan; he ennen
Muraksi muurit hampain kalvavat.
Kuin piirityksestä he luopuvat.

REIGNIER.

Aseissaan jokin konstilaitos piilee
Kuin kellossa, ett' yhtenäen ne lyövät;
He muuten eivät mitenkään vois kestää
Parhaaksi katson jättää heidät rauhaan.

ALENÇON.

No, tehdään se.

(Orleansin Bastardi tulee.)

BASTARDI.

Missä on Dauphin prinssi? Uutta tiedän.

KAARLE.

Bastardi Orleans, kolmin kerroin terve!

BASTARDI.

On synkkä katseenne ja poski kalvas;
Tuon saiko aikaan viime tappionne?
Rohkeutta, Dauphin? Apu lähell' on:
Tuon mukanani tänne pyhän neitseeseen.
Mi taivaalt' ilmestyksen kautta saanut
On käskyn keskeyttää piirityksen
Ja ajaa engelsmannit Ranskanmaasta.
Syvemp' on häness' ennustuksen henki
Kuin Rooman yhdeksässä sibyllassa;
Hän tietää mennehet ja tulevat.
Kutsunko tuon? Sanani uskokaa,

Ne ovat pettämättömät ja todet.

KAARLE.

Hänet kutsu.

(Bastardi menee.)

Koittaaksemme mahtiaan,

Sa, Reignier, asetu Dauphinin paikkaan;

Kysele jyrkästi ja tuimaan katso!

Näin urkimme, mik' äly häness' asuu.

(Vetäytyy syrjään.)

(La Pucelle, Bastardi ja muita tulee.)

REIGNIER.

Soma impi, sinäkö teet ihmeitä?

PUCELLE.

Reignier, sinäkö mua pettää aiot?

Miss' on Dauphin? — Käy kätköstäsi esiin;

Sun tunnen, vaikk' en koskaan sua nähnyt.

Älä säiky, multa peitossa ei mikään;

Puhella kanssas soisin kahden kesken. —

Pois, loordit; yksin meidät jättäkää.

REIGNIER.

Hän hyvin kestää ensi hyökkäyksen.

PUCELLE.

Dauphin, min' olen tytär lampurin,

Älyni varttunut ei taidoiss' ole.

Suvainnut taivas on ja pyhä äiti

Valaisten paistaa halpaan säätyyni.

Näet, hentoja kun lampaitani kaitsin

Ja päivä paahtoi poskia, niin mulle

Suvaitsi jumal'-äiti ilmestyä

Ja täyden majesteetin hahmossa

Mun käski heittää halvan toimeni

Ja turmiosta maani pelastaa;

Apua lupasi ja menestystä,

Kun täydess' ilmeni hän kunniassaan;

Ja minun, ahavoituneen ja mustan,

Valeli kirkkailla hän säteillään

Ja loi tään kauneuden, jonka näette.

Kysele multa mitä ikänään,

Niin miettimättä vastaan; taistelussa

Mun uljuuttani koittele, jos tohdit,

Niin näet, ett' olen enemmän kuin nainen.

Siis luota minuun: onni siunaa sinut.

Jos sotatoverikses otat minut.

KAARLE.

Puheesi ylvä mua hämmästyttää;

Mut miehuuttasi tahdon koitella:

Käy kaksintaisteluun mun kanssani.

Jos siinä voitat, niin on puhees totta;

Jos et, niin vähääkään en sinuun luota.

PUCELLE.

Olen valmis; miekka terävä on tässä,

Lappeella kummallakin viisi liljaa;

Katriinan kirkkomaalta Tourainesta

Muun rautaromun joukosta sen löysin.

KAARLE.

Jumalan nimeen siis! En naista pelkää.

PUCELLE.

Ja minä miest' en koskaan pakene.

(Taistelevat.)

KAARLE.

Pidätä kätes! Olet amatsooni,
Deboran miekalla sa taistelet.

PUCELLE.

Mua jumal'-äiti auttaa, muuten oisin
Ma liian heikko.

KAARLE.

Ken sua auttaneekin.

Niin sinun minua nyt auttaa täytyy.
Minussa halu hehkuu hillitön;
Sa käteni ja sydämmeni voitit.
Ihana Pucelle, se jos nimes on,
Mun salli orjas olla, eikä herras;
Niin, Ranskan Dauphin sitä sulta pyytää.

PUCELLE.

En lemmen pauloihin saa heittäytä;
Mun toimeni on pyhittävä taivaan.
Kun ensin vihamiehes karkoitan,
Sitt' aika aatella on hyvitystä.

KAARLE.

Luo orjaas armon katse kuitenkin.

REIGNIER.

Kauanpa näyttää prinssi pakinoivan.

ALENÇON.

Hän varmaan tutkii tytön munaskuut.
Näin kauan haastelu ei muuten kestäis.

REIGNIER.

Mennäänkö väliin? Hän ei tiedä määrää.

ALENÇON.

Me emme tiedä, mikä hällä määrää;
On viekas viettelemään naisen kieli.

REIGNIER.

Miss' ootte, prinssi? Mitä aattelette?
Jätämmekö vai emme Orleansin?

PUCELLE.

Ei, sanon minä, pelkurit te raukat!
Viimeiseen taistelkaa; ma teitä kaitsen.

KAARLE.

Se sana pitää; loppuun taistelkaamme.

PUCELLE.

Valittu olen vitsaks Englannin.
Pelastan kaupungin tän' yönä vielä:
Syyssuven saatte, pyhän Martin kesän,
Kun minä tähän sotaan rupean.
On maine niinkuin rengas vedessä,
Jok' yhä laajenee ja laajenee,
Siks että levitessään tyhjään haihtuu.
Englannin rengas päättyi Henriikkiin,
On haihtunut sen ympäröimä maine.
Nyt olen kuin se ylvä voittolaiva,
Miss' Caesar kulki kera onnensa.

KAARLE.

Jos Mahometin innostutti kyyhky,[3]
Niin sinut innostuttanut on kotka.
Ei Konstantinon äiti Helena,
Pyhän Filipin ei tyttäret[4] sua voita.
Sa maahan tullut kirkas Venus-tähti,
Kuink' oikein nöyrästi sua palvelisin?

ALENÇON.

Pois viipy! Avuks kaupungille!

REIGNIER.

Vaimo,

Pelasta, miten taidat, kunniamme!
Karkoita heidät Orleansista
Ja tule siten kuolemattomaksi.

KAARLE.

Koht' yrittämään käymme. Joutuun tulkaa!
Jos pettää hän, en profeteoita usko.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus,

Lontoo. Towerin linna.

(Portin edustalle tulee Gloster palvelijoineen,
siniset takit yllä.)

GLOSTER.

Käyn tarkastamaan Toweria. Siit' asti,
Kuin Henrik kuoli, varon kavallusta. —
Miss' ovat vartijat, kun heit' ei näy?
Avatkaa portit! Gloster täällä huutaa.

(Palvelijat kolkuttavat.)

1 VARTIJA (sisäpuolella). Ken siellä kolkuttaa niin käskevästi?

1 PALVELIJA. Se jalo Glosterin on herttua.

1 VARTIJA (sisäpuolella). En päästä sisään, olkoon vaikka ken.

1 PALVELIJA. Näin vastaatko sa vallanholhojalle?

1 VARTIJA (sisäpuolella). Jumala häntä holhokoon; näin vastaan; Me emme muuta tee kuin mik' on käsky.

GLOSTER.

Vai käsky? Kuka muu, kuin minä, käskee?
Muut' onko vallanholhojaa kuin minä?
Mun vastuullani portti murtakaa!
Näin likaisetko ryötykset mua pilkkaa?

(Glosterin miehet ryntäävät porttia vastaan.
Komendantti Woodville lähestyy porttia.)

WOODVILLE (sisäpuolella).

Mitä melua? Täällä onko peppureita?

GLOSTER.

Teidänpö äänen kuulen, linnan herra?
Avatkaa portti, Gloster tahtoo sisään.

WOODVILLE (sisäpuolella).

Anteeksi, armo, avata en saa;
Sen kielsi Winchesterin kardinaali.
Hän antoi jyrkän käskyn, ett'en sisään

Saa teitä päästää enkä teikäläistä.

GLOSTER.

Sa pelkuri, mua hankö parempi?
Kopea Winchester, tuo pöyhkä pappi,
Jota ei Henrik-vainaa sietää voinut?
Et pelkää Jumalaa, et kuningasta;
Heti avaa, tai sun ulos minä suljen.

1 PALVELIJA. Avatkaa portti vallanholhojalle; Se murretaan, jos ette väleen joudu.

(Winchester tulee palvelijoineen, kaikki ruskeihin puettuina.)

WINCHESTER.

Haa, vallan-ahnas Humphrey! Mitä aiot?

GLOSTER.

Kolipää pappi, pääsyn multa kiellät?

WINCHESTER.

Niin teen, sa viekas vallan valtaaja,
Mut maan ja vallan holhoja et suinkaan!

GLOSTER.

Takaisin sinä, julki kavaltaja!
Sa, joka Henrik-vainaan tappaa aioit
Ja jolta synninkuitin portot saavat;[5]
Leveässä kardinaali-hatussasi
Ma sua seulon, noin jos yhä uhmaat.

WINCHESTER.

Takaisin, sinä! Min' en tuumaa väisty;
Damaskus olkoon tää,[6] ja sinä Kain;
Nyt tapa Abel-veljesi, jos tahdot.

GLOSTER.

En sua tappaa tahdo, pois vain ajaa;
Kuin lasta kastehameessa sua kannan
Pois punakaavussas, noin ilman muuta.

WINCHESTER.

Koitappas vain! Sua uhmaan vasten suuta.

GLOSTER.

Vai uskallat? Mua uhmaat vasten suuta? —
Miekkianne, miehet! Turvaa tääll' ei muuta.
Sini- ja rusotakit vastakkain! —
Kavahda partaas, pappi!
(Gloster ja hänen miehensä hyökkäävät piispan päälle.)

Sitä aion

Ma nyhtää ja sua kelpolailla piestä.
Maan tomuun kardinaali-hattus poljen,
Ja paavin uhalla ja kirkon arvon
Sua leukapielist' ees-taas riepotan.

WINCHESTER.

Paaville siitä vastata saat, Gloster.

GLOSTER.

Winchester-hanhi; Nuora tänne, nuora!
Pois heidät pieskää, kaikki yhteen heittoon!
Susi lammasvaatteissa, sun minä peittoon.
Rusotakit, pois! Pois, puna-teeskentelijä!

(Glosterin miehet ajavat pois kardinaalin miehet.

Keskellä melskettä tulee Lontoon lordmajori palvelijoineen.)

LORDMAJORI.

Hävetkää, loordit! Esivallan miehet,
Noin riettaastiko rauhan rikotte?

GLOSTER.

Lordmajor, vait! Et loukkaustani tunne:
Tuo Beaufort, jok' ei kuningasta pelkää,
Ei Jumalaa, on Towerin anastanut.

WINCHESTER.

Tuo Gloster, porvariston vihamies,
Jok' etsii sotaa vain, ei koskaan rauhaa,
Verottain yhä vapaat kukkaronne;
Jok' uskontoa koittaa kukistaa,
Siks ett' on vallanholhoja hän muka;
Hän Towerist' ottais aseita ja rupeis
Kuninkaaks itse, syrjäyttäin prinssin.

GLOSTER.

En vastaa sanoilla, vaan iskuilla.

(Joutuvat taas käsikähmään.)

LORDMAJORI.

Täss' ilmiriidassa ei mulla muuta
Kuin julkitiedoks antaa julistus, —
Lainpalvelija, huuda minkä jaksat.

LAINPALVELIJA. "Kaikki ja jokainen, jotka tänne ovat tänäpäivänä ase kädessä kokoon tulleet vastoin Jumalan ja kuninkaan rauhaa, vaaditaan ja käsketään, hänen korkeutensa nimessä, lähtemään itsekukin kotiinsa eikä tästä lähtien kantamaan, pitelemään tai käyttämään miekkaa, asetta tai tikaria, hengenrangaistuksen uhalla."

GLOSTER.

Lakia min' en pura, kardinaali;
Mut kun sun kohtaan, sisuni ma puran.

WINCHESTER.

Se kohtaus se tulee kalliiks sulle;
Tään päivän työn saa sydänveres maksaa.

LORDMAJORI.

Jos ette lähde, kutsun kurikoita.
Tuo kardinaali riettaamp' on kuin piru.

GLOSTER.

Lordmajor hyvästi! Teet virkas vain.

WINCHESTER.

Sa, inhottava Gloster, varo päätäs;
Sen aion sulta ottaa ennen pitkää.

(Menevät.)

**

LORDMAJORI.

Nyt vaara ohi on, nyt voimme mennä, —
Jes sentään, kuin tuo aatelisto melskaa!
Minä vuoteen neljäänkymmeneen en vaan
Tapellut vielä ole kertaakaan.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Ranska. Orleansin edustalla.

(Tykkimies ja hänen poikansa tulevat muurille.)

TYKKIMIES.

Orleans on saarrettu; sen tiedät, poika.
Ja brittein halluss' esikaupunki.

POIKA.

Sen tiedän, isä; usein heitä ammuin,
Mut, paha kyll', ei luoti sattunut.

TYKKIMIES.

Mut nyt se sattuu; tee vain niin kuin käsken:
Päätykkimies min' olen kaupungissa,
Ja suosin vuoks mun täytyy jotain tehdä.
Vakoojat prinssin kertoi, että britti
On esikaupungissa varusteessa
Ja salavihkaa rautahäkin takaa
Tornista tuosta kaupunkia vaanii
Ja tutkii, miten sieltä meitä parhain
Hätyyttäis hyököllä ja ampumalla.
Tätäpä kiusaa ehkäistäkseni
Päin tornia ma kenttätykin käänsin
Ja kolme päivää tässä väijyilin,
Heit' eikö ilmaantuis. Nyt sinä väijy,
Kun min' en kauemmin voi viipyä.
Jos jonkun näet, tuo joutuun sana mulle,
Mun tapaat luona linnanpäällikön.

(Menee.)

POIKA.

Sen lupaan, isä; olkaa huoletta.
Jos heidät näen, niin säästän teiltä vaivan.

(Erään tornin yläkerrokseen ilmestyvät Salisbury ja Talbot,
sir William Glansdale, sir Thomas Gargrave y.m.)

SALISBURY.

Talbot, eloni, iloni, taas sun näen!
Mitenkä vankina sua kohdeltiin?
Ja millä keinoin pääsit vapahaksi?
Puhellaan täällä tornin harjalla.

TALBOT.

Bedfordin herttualla oli vanki,
Nimeltä uljas Ponton de Santrailles;
Mun häneen vaihtoivat ja lunastivat.
Ivalla kerran kehnoon miekkamieheeseen
Mun vaihtaa aikoivat, mut kopeana
Ma kielsin sen ja vaadin ennen surmaa
Kuin tulla kaupatuksi koiran hintaan.
Lunastus tuli vihdoin toivon mukaan.
Mut, voi! tuo viekas Fastolfe mielen murtti.
Ma paljain nyrkein hänet tappaisin,
Jos nyt vain hänet kourihini saisin.

SALISBURY.

Mut sano, miten sua kohdeltiin.

TALBOT.

Ivalla, pilkalla ja solvauksilla.
Yleisön silmänhuviks kuljettivat
Mua julkisilla toripaikoilla,
Sanoen: tässä on se Ranskan hirmu,
Se mörkö, jota lapset kammoi niin.
Riistäydyin vartijaini käsist' irti
Ja kaivoin kynsin maasta kiviä,
Häpeäni katsojiin ne heittääkseeni.
Näköni julma toiset säikytti;
Pois kaikki kaikkos pelost' äkkisurman.

Ei rautamuurit mulle kyllin varmat;
Niin nimeäni peljättihin, että
Mun luultiin voivan taittaa terästangot
Ja timanttiset portit murskata.
Valitut pyssymiehet vahdiks pantiin;
Ne joka hetki mua kiertelivät;
Ja vuoteellani jos vain liikahdin,
Oli luoti valmis sydäntäni varten.

SALISBURY.

Surettaa kärsimyksiäsi kuulla.
Mut runsaan heille valmistamme koston.
Orleanssiss' on nyt illallisen aika:
Häkistä tästä luen joka miehen
Ja näen ranskalaisten varustukset.
Kas tuonne! Hauska näky sulle varmaan. —
Sir Thomas Gargrave ja sir William Glansdale,
Sanokaa suoraan mulle arvelunne:
Mihin on kohtaan paras kääntää tykit?

GARGRAVE.

Kai pohjoisporttiin; siell' on aatelisto.

GLANSDALE.

Minusta paras sillan varustuksiin.

TALBOT.

Ei, paras nälkäyttää kaupunki
Tai heikontaa se pienill' otteluilla.

(Laukaus kaupungista. Salisbury ja sir Thomas Gargrave kaatuvat.)

SALISBURY.

Armahda, Herra, syntisiä meitä!

GARGRAVE.

Armahda, Herra, mua onnetonta!

TALBOT.

Mik' äkkiturma meidät yllätti?
Puhu, Salisbury, jos puhua sa saatat;
Kuin voit sa, sankarien esikuva?
Yks silmä poissa ja toinen poski! —
Kirottu torni! Kirottu se turman käsi,
Jok' aikaan sai tään synkän näytelmän!
Salisbury kolmettoista voitot voitti;
Hält' oppi Henrik viides sotataidon:
Niin kauan kuin vain rummut soi ja torvet,
Sen miehen miekka iskemäst' ei laannut. —
Elätkö, Salisbury? Vaikk' on kieles mykkä,
Viel' yhden silmän taivaan armon puoleen
Kohottaa saatat: aurinkokin katsoo
Yhdellä silmällä' yli maailman. —
Jos Salisburyyltä armos kiellät, taivas,
Niin yhtäkään älä ihmist' armahda! —
Pois ruumis viekää! Hautaan sitä autan. —
Sir Thomas Gargrave, elätkö sa vielä?
Luo silmäs Talbotiin ja haasta hälle!
Tää lohtu, Salisbury, henkes virkistäköön!
Et kuolla saa sa, kunnes —
Kädellään viittoo, mulle hymyilee,
Kuin sanoisi: "Kun erkanen ja kuolen,
Niin kostaa muista ranskalaisille."
Sen teen, Plantagenet!
Kuin Neero luuttua ma soittelen
Ja katson palavia kaupungeita.
Mun pelkkä nimeni on Ranskan tuho.

(Sotahuutoja. Ukkosta ja salamoita.)
Mit' ääntä? Mikä jyry ilmassa?
Mist' onkaan tämä meteli ja melske?

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Mylord, mylord, jo nostaa Ranska päätään,
Dauphin ja eräs Jeanne la Pucelle —
Pyhä ja uuden uusi naisprofeetta —
Avuksi tänne tuovat suuren voiman.

(Salisbury huokaa.)

TALBOT.

Haa, kuules, Salisbury huokaa kuollessaan!
Sydäntään särkee, kun ei saa hän kostaa. —
Min' olen sulle Salisburynä, Ranska.
Pucelle tai pussu, delfiini tai Dauphin,
Ulos sydämmenne ratsuillani survon,
Ravaksi aivonne ma sekoitan. —
Teltaansa Salisbury viekää; sitte nähdään,
Mit' uskaltaa nuo Ranskan pelkurit.

(Menevät, kantaen pois ruumiit.)

Viides kohtaus.

Sama paikka. Kaupunginportin ulkopuolella.

(Miekankalsketta. Taistelua. Talbot ajaa Dauphinia takaa ja pakottaa hänet peräytymään;
sitten tulee Jeanne la Pucelle, ajaen englantilaisia edellään. Talbot palaa.)

TALBOT.

Mihin voima, tarmo, miehuus mult' on mennyt?
Väkemme väistyy, estää sit' en voi.
Sit' ajaa pakoon panssaroitu nainen.
(La Pucelle palaa.)
Tuoss' on hän, tuossa. — Kanssas ottelen;
Piru tai pirun äiti, pidä puoltasi
Ma suonta sinust' isken; olet noita;[7]
Se sielus vieköön, jota palvelet.

PUCELLE.

Tule, tule! Minä sinut nöyryytän.

(Taistelevat.)

TALBOT.

Näin, taivaat, sallitteko hornan voittaa?
Vaikk' into jännitetty poven särkis
Ja käsivarret lohkeis harteista,
Niin kyllä kesytän tuon korskan porton.

PUCELLE.

Hyvästi, Talbot! Viel' ei aikas tullut;
Mun täytyy kaupunkia evästää.
Mua tavoita, jos voit; en voimaas pelkää.
Nälkäistä laumaas mene virkistämään;
Salisburyn testamentti valmiiks tee;
Tää voitto meidän on, ja monta muuta.

(La Pucelle menee sotajoukkoineen sisään kaupunkiin.)

TALBOT.

Mun pääni pyörii niinkuin myllynratas;
En tiedä, missä olen, mitä teen.
Pelolla, eikä voimall', ajaa portto

Väkemme pakoon, Hannibalin lailla,
Ja voittaa, miten tahtoo. Mehiläistä
Näin avulla ja kyyhkyläistä löyhkäll'
Ajetaan pesästänsä. Kiihkostamme
Englannin koiriks meitä sanoivat;
Nyt kiljuen kuin pennut pakenemme.

(Lyhyt-aikaista miekankalsketta.)

Maanmiehet! Uuteen taisteluun, tai muuten
Pois jalopeurat kilvest' Englannin,
Te äpärät, ja pankaa lampaat sijaan!
Niin arkoen ei lamma pakoo sutta,
Ei hevonen, ei härkä tiikeriä,
Kuin entisiä orjianne te.

(Miekankalsketta. Uusi ottelu.)

Ei apua. — Pois joutuun vallituksiin!
Salisbury'n surman hyväksytte kaikki,
Kun kukaan ei käy häntä kostamaan. —
Pucelle on päässyt sisään Orleansiin,
Meit' uhmaten ja ponnistuksiamme.
Oi, Salisbury, jos kanssas saisin kuolla!
Nyt täytyy häpeästä pääni peittää.

(Miekankalsketta. Peräytymistä. Talbot joukkoineen poistuu.)

Kuudes kohtaus.

(Muureille tulee la Pucelle, Kaarle, Reignier,
Alençon ja sotureita.)

Torventoitus.

PUCELLE.

Lippumme muureille nyt liehumaan!
Orleans on engelsmanneilt' anastettu.
Sanansa pitänyt on Jeanne Pucelle.

KAARLE.

Sa jumal-olento, Astraeen tytär,
Kuink' ylistää sua voinkaan tästä työstä!
On puhees kuin Adoniin yrttitarha,[8]
Jok' eilen kukki, hedelmäss' on tänään. —
Naisprofeetastas ylvä ole, Ranska! —
Takaisin Orleansin valloitimme;
Maa onnea niin suurt' ei ole nähnyt.

REIGNIER.

Miks, Dauphin, kaupungin ei kellot soi?
Nyt porvaristo ilotulen tehköön.
Kaduilla kemuilkoon ja juhlikoon
Ilosta, mink' on taivas meille suonut.

ALENÇON.

Ilo ja riemu koko Ranskan täyttää,
Kun saa se tiedon meidän urhotöistä.

KAARLE.

Jeanne voiton voittanut on, enkä minä;
Siks kanssani hän kruunun jakakoon;
Ja valtakunnan kaikki papit, munkit
Hänt' ylistelköt laulukulkueissa.
Upeemman hälle pyramiidin nostan
Kuin Rhodopen tai Memphiin[9] konsanaan;
Ja muistoksensa, kun hän kerran kuolee,
Tomunsa urnass' uhkeammassa,
Kuin kallis Dareion juveelilipas,
Juhlissa viedään Ranskan kuningasten

Ja kuningattarien edellä.
Ei enää Sanct Denis'tä rukoilla,
Jeanne la Pucelle nyt pyhimys on Ranskan.
Komean juhlan teemme nyt ja rikkaan,
Kun voiton saimme suuren, mainehikkaan.

(Torventoituksia. Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Sama paikka.

(Kersantti ja kaksi vahtisotamiestä tulevat portista.)

KERSANTTI.

Nyt vahtipaikkaanne, ja varull' olkaa.
Jos kuuluu melua tai satureita
Käy kohti muureja, niin heti tieto
Päävahtiin tuokaa.

1 VAHTISOTAMIES.

Kyllä, kersantti.

(Kersantti menee.)

Näin palvelija-raukat saavat seistä
Sateessa, kylmässä ja pimeässä,
Kun muut ne rauhass' uinuu vuoteessaan.

(Talbot, Bedford ja Burgund tulevat sotajoukkoineen;
ryntötikkaat mukana; heikkoa rumpujen pärrytystä.)

TALBOT.

Niin, valtias, ja mahtava Burgund, —
Te, joiden tulon kautta meihin liittyy
Wallon ja Picardie ja Artois —
Tän' onnen yönä huoleton on Ranska,
Kun juonut, mässännyt on kaiken päivää;
Hyväksi käyttäkäämme tilaisuutta
Ja kostakaamme heille petoksensa,
Jonk' aikaan juoni sai ja hornan taika.

BEDFORD.

Sa, Ranska, pelkuri! — Kuink' arvotonta
Epäillä omaa tarmoan ja liittoon
Ruveta velhojen ja hornan kanssa!

BURGUND.

Ei peppureilla koskaan muuta seuraa.
Ken on tuo Pucelle, jota kehutaan
Niin puhtaaks?

TALBOT.

Tyttö, sanovat.

BEDFORD.

Vai tyttö?

Noin miehuullinen!

BURGUND.

Suokoon Jumala,
Ett'ei hän miehenä viel' ilmesty,
Jos Ranskan lipun alle asettuu hän

Täys-asuisena, kuin on alkanutkin.

TALBOT.

Manatkoot henkiä ja juonitelkoot.
Jumal' on linnamme! Se valtanimi
Suo meidän murtaa nämä vuoriseinät.

BEDFORD.

Ala, uljas Talbot; me sua seuraamme.

TALBOT.

Ei kaikki yhtä haavaa; minusta
Parempi rynnätä on eri teitä,
Niin että, jos ei toisen onnistu,
Voi toinen kestää paikassaan.

BEDFORD.

Hyv' on;
Minä hyökkään tuohon nurkkaan.

BURGUND.

Minä tuohon.

TALBOT.

Ja tässä Talbot ryntää taikka kaatuu. —
Nyt, Salisbury ja oikeus Henrikin,
Tän' yönä teidän puolestanne näytän,
Ett' olen kummallekin uskollinen.

(Englantilaiset nousevat ryntötikkaita myöten muureille,
huutaen "pyhä Yrjö!" ja "eläköön Talbot!" ja hyökkäävät
kaikki kaupunkiin.)

VAHTISOTAMIES (sisäpuolella.)

Aseihin! Joutuun! Vihollinen hyökkää.

(Ranskalaiset juoksevat paitasillaan muurien yli. Eri
tahoilta tulevat Bastardi, Alençon, Reignier, toiset
puoleksi puettuina, toiset pukemattomina.)

ALENÇON.

Mitä, loordit? Pukematta?

BASTARDI.

Pukematta,
Ja iloisna, kun näinkin pelastuimme.

REIGNIER.

Olikin aika herätä ja nousta,
Kun hälytys jo kuului ovellamme.

ALENÇON.

Siit' asti kuin ma toimiss' olen ollut,
En ennen sotahankkeest' ole kuullut
Näin rajusta ja hurjanrohkeasta.

BASTARDI.

Se Talbot lienee itse hornan henki.

REIGNIER.

Jos ei, niin taivas häntä varmaan suosii.

ALENÇON.

Kas, tuossa Kaarle! Kuinka lie hän päässyt?

(Kaarle ja la Pucelle tulevat.)

BASTARDI.

Haa, hänt' on vartioinut pyhä Jeanne.

KAARLE.

Tää onko juonta, sinä viekas nainen?
Oletko ensin meitä mielistellyt
Vähällä voitolla, nyt hankkiakses
Häviön kymmenesti suuremman?

PUCELLE.

Miks Kaarle ystävälleen kiivastuu?
Mull' olisiko aina sama voima?
Jos valveilla ja maatessa en voita,
Niin mua syytetään ja moititaan. —
Soturit kähläät! Huono vahdinpito
On tämän äkkiturman tuottanut.

KAARLE.

Syy oli teidän, herttua Alençon:
Yövahdin päällikkönä oisi teidän
Paremmiin tullut täyttää tehtävänne.

ALENÇON.

Jos kaikk' ois piiriään niin vartioinneet,
Kuin minä käskyssäni olevaa,
Ei tätä häpeää ois meille tullut.

BASTARDI.

Mun oli vartioittu.

REIGNIER.

Minun myöskin.

KAARLE.

Ma itse kuljin melkein kaiken yötä
Pucellen piirissä ja omassani
Ja pidin tarkkaa vahtivuoroista.
Miten ja mistä tunkivat he sisään?

PUCELLE.

Huonosti vartioidun paikan varmaan
He löysivät ja siitä ryntäsivät.
Ja nyt ei meillä muuta neuvoa
Kuin koota hajan menneet soturimme
Ja laittaa heille turmaks uudet juonet.

(Sotahuutoja. Englantilainen soturi tulee huutaen:

"Talbot eläköön! Talbot eläköön." He pakenevat,
jättäen vaatteensa.)

SOTURI.

Mä kauniist' otan mitä jättävät.
Mun miekkanani Talbotin on nimi.
Tukuttain saalist' olen anastanut,
Ei muuta aseena kuin tämä nimi.

(Menee.)

Toinen kohta.

Orleans. Kaupungin sisällä.

(Talbot, Bedford, Burgund, eräs sotapäällikkö ja muita tulee.)

BEDFORD.

Jo päivä koittaa; paennut on yö,
Mi pikimustaan vaippaan peitti maan.
Heretkөөn ajo, paluutorvi soikoon!

(Paluutorvea soitetaan.)

TALBOT.

Nyt tuokaa ruumis vanhan Salisburyn
Ja tuohon turulle se asettakaa
Keskelle tätä kiron kaupunkia. —
Sielulles lupaukseni nyt täytin:
Joka verentipasta, min vuodatit,
Viis ranskalaista vähintäin on kuollut;
Ja jotta näkis polvet nousevat,
Mikä tuho kostokses on tapahtunut,
Isoimpaan templiin täällä holvihaudan
Rakennan, mihin ruumis siunataan;
Ja siihen kaikkein nähtäväksi piirrän,
Kuink' Orleans ryöstettiin, ja mikä luihuus
Ikävän kuolemasi aiheutti,
Ja mikä kauhu olit Ranskalle.
Mut tässä verilöylyss' ihmeeksi
Ei nähty armollista Dauphinia
Ja urhotartaan, siveää Johannaan,
Ja juoniliitosta ei muitakaan.

BEDFORD.

Sanotaan että, taistelu kun alkoi,
Äkisti syösten laiskan-vuoteeltaan,
Mieslaumain lävitse ja yli muurin
Kedolle karkasivat suoraapäätä.

BURGUND.

Mikäli nähdä voin yön sumulta
Ja savulta, niin itse minä varmaan
Dauphinin karkoitin ja armahansa,
Käs'kädessä kun juosten tulivat
Kuin pari rakastavaa kyyhkyläistä,
Jotk' yötä, päivää yhdess' ovat aina.
Kun tääll' on kaikki hyvin, täysin voimin
Heit' ajakaamme takaa.

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Terve, loordit?

Ken tässä ruhtinaallisessa seurass'
On uljas Talbot niminen, se, joka
On töistään kuulu kautta koko Ranskan?

TALBOT.

Min' olen Talbot; kuka mulle puhuu?

SANANSAATTAJA.

Se siveä Auvergnen kreivinna,
Ihailen hiljaa mainettasi, pyytää,
Suur' loordi, että suvaitseisit käydä
Halvassa hänen asuinlinnassaan,
Jott' ylpeillä hän saisi, ett' on nähnyt
Sen miehen, jonka mainett' ilmat raikuu.

BURGUND.

Vai niin! No, nythän tämä sotaleikki
Rauhaisaks muuttuu huvinäytelmäksi,
Kun naiset meitä vaatii yhdyntään. —
Noin sievä pyyntö ei lie hyljättävä.

TALBOT.

Ei suinkaan; kaikki maailman kun miehet
Ei puhetaidollaan saa mitään aikaan,
Niin voiton ottaa naisen lempeys. —
Siis sano, että nöyrimmästi kiitän
Ja alamaisen käynnin luonaan teen. —

Arvoisat herrat, tuletteko mukaan?

BEDFORD.

Ei mitenkään, se sopivaa ei ois:
Sanotaan, että kutsumaton vieras
On tervetullein silloin kuin hän lähtee.

TALBOT.

Vai niin; ei muuta siis, kuin että yksin
Kokea saan tuon naisen suosiota. —
Kapteeni, kuulkaa!

(Kuiskaa.)

Ymmärrättehän?

KAPTEENI.

Kyll', arvon loordi; olen samaa mieltä.

(Menevät.)

Kolmas kohtaaus.

Auvergne. Linnan piha.

(Kreivinna ja portinvahti tulevat.)

KREIVINNA.

Sa, portinvahti, muista mitä käskin;
Ja kun se tehty on, tuo avain mulle.

PORTINVAHTI.

Kyll', armollinen rouva.

(Menee.)

KREIVINNA.

On juoni valmis; jos käy hyvin kaikki,
Niin tästä työstä tulen yhtä kuuluks
Kuin Kyroksenkin surmaaja Tomyris.
Suur' on tuon peljättävän miehen maine,
Ja urhotyönsä yhtä kuuluisat.
Todistaa tahtois silmä korvan kanssa,
Ett' oikein tätä ihmett' arvioisi.

(Sanansaattaja ja Talbot tulevat.)

SANANSAATTAJA.

Toivonne mukaan, armollinen rouva,
Lord Talbot tässä nyt on kutsustanne.

KREIVINNA.

On tervetullut. Mitä? Tuoko hän?

SANANSAATTAJA.

On oikein, rouva.

KREIVINNA.

Tuoko Ranskan vitsa?

Se Talbot, jolla on niin hirmu nimi,
Ett' äiti sillä lastaan vaientaa?
Tarua, näen ma, huhu on ja väärä;
Ma toivoin näkeväni Herkuleen
Tai uuden Hektorin, ja tuiman muodon,
Leveät hartiat ja vahvat raajat.
Ah, tuohan laps on, turha kääpiö;
Noin hintelä ja kurtistunut kyysä
Ei vihamiestä niin voi säikyttää.

TALBOT.

Uskalsin, rouva, teitä häiritä;
Vaan koska armollenne nyt ei sovi,
Niin voinen jättää käynnin toiseen aikaan.

KREIVINNA.

Mit' aikoo nyt hän? — Kysy, minne matka.

SANANSAATTAJA.

Lord Talbot, jääkää; armo tahtois tietää,
Mik' äkkinäiseen lähtöönne on syynä.

TALBOT.

No niin, kun hänell' on niin väärä usko,
Niin tahdon näyttää, ett' on Talbot täällä.

(Portinvahti tuo avaimet.)

KREIVINNA.

Jos olet hän, niin olet vanki.

TALBOT.

Vanki!

Ja kenen?

KREIVINNA.

Minun, verenahnas loordi;
Siks sinut talooni ma viettelin.
On kauan vallassani varjos ollut —
Kuvasi tuolla riippuu taulustossa —
Mut nyt käy samoin olemuksesi;
Ma kahlehdin sun kätesi ja jalkas.
Sun, joka monta vuotta hirmukourin
Maan meiltä hävitit ja kansan tapoit
Ja miehet veit ja pojat orjuuteen.

TALBOT.

Ha, ha, ha!

KREIVINNA.

Nauratko, kurja? Vaikerratpa kohta.

TALBOT.

Mua naurattaa, kun voitte luulla, rouva,
Ett' Talbotista teill' on muu kuin varjo,
Johonka julmuuttanne käytellä.

KREIVINNA.

Kuin? Etkö ole Talbot?

TALBOT.

Olen oikein.

KREIVINNA.

Siis vallassani myös on olemus.

TALBOT.

Ei, ei, vain oma varjoni ma olen;
Petytte, tääll' ei olemukseni;
Se, minkä näette, on vain pienin osa
Ja vähin määrä ihmishahmostani.
Jos täydess' oisin luonnossani tässä,
Niin valtava ma oisin jättiläinen,
Ett'en ma mahtuis kattonnekaan alle.

KREIVINNA.

Kas, siinä vasta ongelmoitsija!
Tääll' on, ja tääll' ei ole kuitenkaan!
Kuink' yhteen sopii moinen ristiriita?

TALBOT.

Sen teille näytän heti paikalla.

(Puhaltaa torveensa, rummunpäritystä kuuluu,
ja sitten tykin laukaus. Portti murretaan auki,
ja satureita ryntää sisään.)

No, rouva hyvä? Joko uskotte
Ett' oma varjonsa on Talbot vain?
Täss' olemus on, jänteet, kädet, voimat,
Joill' ylväät niskanne hän notkistaa,
Hajoittaa linnat, kaataa kaupunkinne,
Ja autioks ne tuhoo tuokiossa.

KREIVINNA.

Mun julkeuteeni älä julmistu;
Pahoilen, etten kunnioittavasti
Sua kohdellut, kuin oisi minun tullut.

TALBOT.

Ei vaaraa, kaunis rouva; älkää väärin
Talbotin mielialaa arvostelko,
Niinkuin te ulkomuodost' erehdyitte.
Tekonne minua ei loukannut,
Ja muuta hyvitystä min' en vaadi,
Kuin että suotte meidän viinejänne
Ja ruokianne hiukan maistella;
Näet, satureill' on aina hyvä maitti.

KREIVINNA.

Sydämmest' aivan; kunniaks on mulle
Niin suurta sankaria kestitä.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Lontoo. Templen puisto.[10]

(Somerset, Suffolk, Warwick, Richard Plantagenet,
Vernon ja eräs lainoppinut tulevat.)

PLANTAGENET.

Arvoisat loordit, miks näin vaikenette?
Puhua totuutt' eikö kukaan tohdi?

SUFFOLK.

Olimme Templess' äänekkäitä liiaks;
Puutarha tää on paljon sopivampi.

PLANTAGENET.

Sanokaa suoraan, minuss' eikö totuus,
Ja vääräss' eikö Somerset, tuo suulas?

SUFFOLK.

Min' olen patus lakiasioissa;
En ole koskaan lakiin mukautunut,
Siis lain nyt mukautan itseeni.

SOMERSET.

Lord Warwick, erottakaa välimme.

WARWICK.

Kahdesta haukast' äkkilentoisemman,
Kahdesta koirast' isosuisemman,
Kahdesta tapparasta terävämmän,
Kahdesta hevosesta uljaamman,
Kahdesta immest' ilosilmäisemmän

Voin heikoll' äylläni erottaa;
Lain hienon hienoist' ongelmist' en vaan
Tajua enempää kuin naakkakaan.

PLANTAGENET.

Oh, mikä kohtelias varovaisuus!
Niin alaston on puolellani totuus,
Ett' umpisokeakin näkee sen.

SOMERSET.

Mun puolellain niin hyväpukuinen
Se on, niin selvä, loistava ja kirkas,
Ett' itse kaihenkin se läpi kuultaa.

PLANTAGENET.

Kosk' on niin jäykkä kielenne ja mykkä,
Niin tuokaa merkill' ilmi mielenne:
Ken aito aatellinen on ja puoltaa
Sukunsa kunniaa, hän taittakoon —
Jos arvelee mun puhuneeni totta —
Näin valkoruusun tästä pensaasta.

SOMERSET.

Ken pelkäämätön on, eik' imartaja,
Vaan totuutt' auttaa tahtoo, poimikoon
Täst' orjantappurasta punaruusun.

SUFFOLK.

Rusetta kammoksun ja, puhtahana
Matavan lieheen ruseesta, ma poimin
Plantagenetin kanssa valkoruusun.

WARWICK.

Somerset oikeass' on, sen ma sanon,
Ja hänen kanssaan punaruusun poimin.

VERNON.

Seis, hyvät loordit; ennen poimintaa
Sopikaa, että se, ken puolellensa
Vähimmän määrän ruususia saa,
Se myöntäköön, ett' oikeass' on toinen.

SOMERSET.

Hyvä Vernon, muistutus on paikallaan;
Jos vähimmän saan minä, olen vaiti.

PLANTAGENET.

Niin minäkin.

VERNON.

Siis, nimess' oikeuden ja totuuden,
Tään kalvaan neitseellisen kukan poimin
Ja valkoruusun puoleen kallistun.

SOMERSET.

Varokaa, ettei sormeenne se pistä:
Punaatte verin kukkanne ja käytte
Mun puolelleni vastoin tahtoanne.

VERNON.

Jos mielipiteen tähden veri virtaa,
Niin mielipide haavan parantaa;
Näin samalla ma puolell' yhä pysyn.

SOMERSET.

No, hyvä: lisää! Eikö vielä muita?

LAINOPPINUT.

Jos oppini ja kirjani ei petä,
Niin väärää asiaa te ajatte;
Siis valkoruusun poimin minäkin.

PLANTAGENET.

Somerset, missä nyt on todistus?

SOMERSET.

Tupessa tässä mieltii, miten kerran
Verillä punaa valkoruusunne.

PLANTAGENET.

Mut poskes meidän ruusujamme matkii:
Pelosta kalpenevat, todistain
Ett' oikeus on meissä.

SOMERSET.

Plantagenet,

Ei pelosta, vaan kiukusta, kun häpein
Sun poskes meidän ruusuamme matkii,
Vaikk' erhetystäs kielesi ei myönnä.

PLANTAGENET.

Sun ruusussas on toukka, Somerset.

SOMERSET.

Sun ruusussas on oka, Plantagenet.

PLANTAGENET.

Terävä myös; sill' oikeuttaan se puoltaa,
Kun sinun toukkas jäytää vääryyttään.

SOMERSET.

Tää veriruusu saa kyll' ystäviä,
Jotk' oikeiks näyttävät mun väitteeni,
Kun näyttäytä ei tohdi Plantagenet.

PLANTAGENET.

Kädessä tämä neitseellinen kukka,
Sua, poika, ja sun liittokuntaas ilkun.

SUFFOLK.

Ivasi muihin käännä, Plantagenet.

PLANTAGENET.

Kyll', ylvä Poole: sua ilkun sekä häntä.

SUFFOLK.

Siit' osani ma omaan kurkkuus työnnän.

SOMERSET.

Pois, hyvä William Poole; tuo talonpoika
Ei puhuttelun ole arvoinen.

WARWICK.

Somerset, häntä loukkaat, jumal'auta!
Lionel hänen esi-isäns oli,
Clarencen kreivi, Edward kolmannen,
Englannin hallitsijan, kolmas poika;
Niin syvällä ei talonpojan juuret.

PLANTAGENET.

Hän luottaa paikan pyhyyteen, ei muuten
Noin tohtis puhua se maitomaksa.

SOMERSET.

Sen kautta, joka loi mun, nämä sanat
Ma joka kristikunnan kolkkaan huudan:
Kuningas-vainaan aikaan eikö kuollut

Isäsi, Richard Cambridge, petturina?
Se petos sunkin tahras; häväistynä
Pois sinut syöstiin vanhast' aatelista.
Veressäs rikos elää; siks kuin taas
Saat kunniasi, olet talonpoika.

PLANTAGENET.

Isäni syytteess' oli, vaan ei syypää;
Tuomittiin petoksesta kuolemaan,
Vaan petturi ei ollut; paremmille,
Kuin Somerset on, vielä näytän sen,
Kun toivoss' aika kypsyy. Mitä tulee
Itseenne sekä apuriinne Pooleen,
Niin teidät merkin muistokirjaani,
Tuon pilkan teille vielä kostaakseni.
Varoitus mieleen pankaa, kavahtakaa.

SOMERSET.

Olemme aina valmiit; tunnet meidät
Väristä tästä vihamiehiksesi
Sit' uhallasi ystävämme kantaa.

PLANTAGENET.

Ja tätä kukkaa, koston kalpeaa,
Vihani, verta janoavan, merkiks
Me, totta jumal'auta, ikuisesti,
Minä ja puolueeni, kannamme,
Siks kuin se joko haudassani kuihtuu
Tai kukkaan nousee suuruuteni tasaan.

SUFFOLK.

No, jatka vain, ja vallanhimoos näänny.
Hyvästi, kunnes vasta tavataan!

(Menee.)

SOMERSET.

Sua seuraan, Poole. — Hyvästi, pöyhkä Richard!

(Menee.)

PLANTAGENET.

Noin uhmaillaan! Ja kärsiä mun täytyy!

VERNON.

Sen tahrn, jonka sukuus heittivät,
Pois pyyhkii parlamentti, joka riidat
Välittää Glosterin ja Winchesterin.
Jos ei sua silloin Yorkiks nimitetä,
En enää minä tahdo Warwick olla.
Mut merkiks, että paremmaks sun katson
Kuin pöyhkän Somersetin tuon ja Poolen,
Ma puoltajanas tätä kukkaa kannan.
Täss' ennustan, ett' tämän päivän riita,
Mi Templen puistoss' yltyi näin, viel' ajaa
Puna- ja valko-ruusun verityöhön
Ja laittaa tuhansia kuolon yöhön.

PLANTAGENET.

Oi, hyvä herra Vernon, kiitän teitä,
Kun kukan mulle mieliks poimitte.

VERNON.

Sit' aion teille mieliks aina kantaa.

LAINOPPINUT.

Niin ikään minä.

PLANTAGENET.

Kiitos, hyvä herra.

Nyt iltaiselle; totena se pysyy,
Ett' tämä riita vielä verta kysyy.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Sama seutu. Huone Towerissa.

(Mortimer tuodaan kantotuolissa, jota kaksi vanginvartijaa kantaa.)

MORTIMER.

Vanhuksen heikon tarkat vartijat,
Levähtää tässä suokaa kuolevaisen.
Niin ruumiin ruhjonut on pitkä vankeus,
Kuin oisin vasta päässyt piinapuista.
Nää harmaat hapsset, tuonen airuet,
Kuin Nestor ijän huoliss' ikääntyneet,
Ne tietää ett' on loppu Mortimerin.
Nää silmät, niinkuin lamput, joista lopuss'
On öljy, himmeten jo vartoo yötä.
Surujen painost' uupua hartiat;
Käs' ydytön, kuin kuiva viinipuu,
Lahovat köynnöksensä maahan painaa.
Mut jalka tuo, mi hervotonna hoippuu,
Voimatta tätä tomumöhkää kantaa,
Se lentämällä hautaan päästä sois,
Jok' enää ainut lohtu mulle ois. —
Mut sano, eikö lankoni jo tule.

1 VANGINVARTIJA.

Richard Plantagenet hän kyllä tulee.
Panimme sanan asuntoonsa, Templeen;
Vastattiin, että tulee.

MORTIMER.

Hyvä on!

Siis vihdoin sielu lohdutuksen saa! —
Mies raukka! Solvaistuna niinkuin minä!
Siit' alkain, kuin sai vallan Henrik Monmouth,
Vaikk' ylemp' oli sotamaine mulla,
Täss' inhass' olen ollut tyrmässä;
Siit' alkain mustattu on Richardia
Ja viety hältä perintö ja maine.
Mut kuolo vakava, se huulten hoiva,
Kurjuuden kaiken armas kirvoittaja,
Nyt kahleheni helläst' irroitaa.
Lopussa hänenkin jos huolens oisi,
Ja jos taas saisi minkä menetti!

(Richard Plantagenet tulee.)

1 VANGINVARTIJA. Mylord, nyt rakas lankonne on tullut.

MORTIMER.

Richard Plantagenet, hän onko tullut?

PLANTAGENET.

On, jalo eno; kunniaton Richard,
Lankonne, hiljan herjattu, on tullut.

MORTIMER.

Mun kättän' ohjaa, että kaulata
Ma häntä saan ja viime huokaukseni
Povellaan huokaista. Oi, sano, milloin
Mun suuni koskee hänen poskeaan,

Ett' antaa saisin heikon suudelmani.
Jalo oksa suuren Yorkin sukupuussa,
Miks itses herjatuksi sanoit, miksi?

PLANTAGENET.

Käs'varteheni vanhaa selkääs nojaa
Ja tuskatonna tuskiani kuule.
Ma Somersetin kanssa tänään jouduin
Eräästä asiasta tuimaan kiistaan.
Hän siinä säädytöntä kieltä käyttäin
Isäni surmasta mua pisteli;
Se syytös salpas kieleni; ma muuten
Samalla mitall' oisin kostanut.
Siis sano, eno hyvä, isän tähden,
Plantagenetin kunniankin vuoksi
Ja heimouden nimeen, mikä syy,
Miks isäni, kreivi Cambridge, mestattiin.

MORTIMER.

Syy sama, miksi minut vangittiin
Ja miksi parhaan nuoruuteni ajan
Ma riuduin tyrmässä' inhassa, syy sama
Kirottu oli aihe isäs surmaan.

PLANTAGENET.

Selitä mulle laajemmin se syy,
En tunne sitä, en voi arvatakaan.

MORTIMER.

Sen kyllä teen, jos heikko henki kestää
Ja kuolo kesken kerrontaa ei saavu.
Kuninkaan iso-isä, Henrik neljäs,
Vei vallan Richard-langoltaan, jok' oli
Edwardin, tätä sarjaa kolmannen,
Perijä laillinen ja vanhin poika.
Tään hallitessa Percyt pohjoisessa,
Pitäen anastusta vääränä,
Kokivat minut tehdä kuninkaaksi.
Syy näiden urhoin tekoon oli, että —
Kun Richard vallastaan näin oli syösty
Ja rintaperillist' ei jättänyt —
Min' olin syntyyn nähden suvun lähin;
Sill' esi-isiäni äidin puolta
Lionel Clarence oli, kolmas poika
Kuningas Edward kolmannen; kun hän taas
Sukunsa juonti Gauntin Juhanasta,
Jok' oli neljäs vain tät' urhosarjaa.
Mut kas: näin ylväästi kun yrittivät
Perijää laillist' oikeuteensa saattaa,
Niin meni multa vapaus, heiltä henki.
Myöhemmin sitten, kun sai Henrik viides
Isänsä Bolingbroken jälkeen kruunun,
Niin isäs, kreivi Cambridge, Yorkin herttuan,
Tuon kuulun Edmund Langley'n, jälkeläinen,
Nai sisareni, sinun äitisi.
Ja säälien mun kovaa kurjuuttani,
Väkeä pestasi mua pelastaakseen
Ja kruunun asettaakseen päähäni.
Mut jalo kreivi kaatui, niinkuin muutkin,
Ja mestattiin. Ja näin ne Mortimerit,
Ne kruunuun oikeutetut, lannistettiin.

PLANTAGENET.

Joit' olette te viimeinen.

MORTIMER.

Niin olen;
Ja näet, ettei ole mulla lasta,
Ja heikko ääneni on kuolon enne.
Sin' olet perijäni; loput arvaat;
Mut hankkeissasi ole varova.

PLANTAGENET.

Vakavat varoitukses mieleen painan;
Vaan tuntuu kuin ois isän mestaus ollut
Veristä väkivaltaa vähintään.

MORTIMER.

Vait'ollen, lanko, politiikkaas aja.
Lujassa istuu Lancasterin suku,
Se niinkuin vuori on, sit' ei voi siirtää,
Mut enosi nyt muuttaa täältä pois,
Kuin ruhtinaatkin asuntoa muuttaa,
Kun vanhaan olinpaikkaan kyllästyvät.

PLANTAGENET.

Oi, jospa osa nuorest' elostani
Vois kuolost' ostaa teidän ikäpäivät!

MORTIMER.

Tekisit silloin mulle vääryyttä
Kuin murhamies, jok' iskee monta haavaa,
Vaikk' yksikin jo tappais. Älä sure,
Jos onneni ei sua sureta;
Vain hautaan toimita mun ruumiini.
Hyvästi! Toivo, sulle hymyilköön,
Ja sodassa ja rauhass' onni kanssas!

(Kuolee.)

PLANTAGENET.

Ja sielullasi rauha, eikä sota!
Teit vankilassa pyhiin-vaelluksen
Ja erakkona elämäsi vietit.
Niin, neuvos sydämmeni tallettaa,
Sen mietteit' aavistaa ei kenkään saa. —
Pois hänet viekää, miehet! Hän on saapa
Paremmän hautauksen kuin elämän.

(Vanginvartijat kantavat pois Mortimerin ruumiin.)

Sumea soihtus, Mortimer, nyt sammuu
Alempas vallanhimon tukahdukseen.
Ja vääryys tuo ja karvas solvaus,
Min suvulleni Somerset on tehnyt,
Se hyvitetävä on kunnialla.
Nyt siitä syystä parlamenttiin riennän:
Ma verelleni oikeutta hankin
Tai onnekseni käännän sorrannankin.

(Menee.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Lontoo. Parlamenttitalo.

(Torventoitauksia. Kuningas Henrik, Exeter, Gloster, Warwick, Somerset, Suffolk, Winchester'in piispa, Richard Plantagenet y.m. tulevat. Gloster aikoo tarjeta kannekirjan.

Winchester riistää sen häneltä ja repii sen rikki.)

WINCHESTER.

Vai valmiiks sommitellun sepustuksen,
Viekkaasti harkitunko herjauskirjan
Tuot tänne, Gloster? Kanteen jos voit nostaa
Tai aiot mulle jotain syyksi panna,
Niin tee se joutuun, kavaltelematta;
Minäkin suorastaan ja kohtipäätä
Sun syytöksiisi aion vastata.

GLOSTER.

Kopea pappi! Pyhä tää on paikka;
Näkisit muuten, ketä tässä solvaat.
Äl' usko, vaikka paperille panin
Katalan, rikollisen menettelys,
Ett' olen vääristellyt tai en taida
Sanoilla toistaa minkä kirjoitin.
Ei, piispa, niin on häijyytesi rietas,
Niin julkeat ja myrkylliset juones,
Ett' ylpeydestäs lapsetkin ne juoruu.
Sin' olet ahnas koronkiskuri,
Luonteeltas luihu, rauhan vihollinen,
Himokas, irstas enemmän kuin sopii
Sun virkasi ja arvos kaltaiselle.
Mik' ilmeisempää kuin sun petokses,
Kun ansan asetit mun hengelleni
Niin Londonbridgessa kuin Towerissa?
Jos miettees seulottais, niin pelkään, ett'ei
Sun pöyhkän sydämmesi ilkijuonilt'
Ois turvattuna kuninkaasikaan.

WINCHESTER.

Gloster, sua uhmaan. — Loordit, suvaitkaa
Mun kuulla vastaustani. Jos olin
Itara, vallanhimoinen ja kiero,
Niinkuin hän sanoo, miks siis olen köyhä?
Miks en ma koita kohota ja nousta,
Vaan pysyn yhä kutsumuksessani?
Ja juoneni? Ken enemmän kuin minä
Rakastaa rauhaa, jos saan rauhass' olla?
Ei, hyvät loordit, siin' ei vikani,
Se herttuaa ei ole kiihkoon saanut;
Syy on, ett' yksin hallita hän tahtoo
Ja yksin kuningasta lähell' olla;
Siit' on tuo jyly hänen povessaan
Ja valitukset joita ilmi mylvii.
Mut olen yhtä hyvä — —

GLOSTER.

Yhtä hyvä?

Sinäkö, iso-isäni äpärä?[11]

WINCHESTER.

Niin, suuri loordi! Tekö sitten muuta
Kuin herra toisen valtaistuimella?

GLOSTER.

Min' olen protektori, röyhkä pappi.

WINCHESTER.

Ja minä meidän kirkon prelaatti.

GLOSTER.

Kuin henkipatto rosvolinnassa,
Mist' etsii turvapaikkaa varkauksilleen.

WINCHESTER.

Arvoton iva!

GLOSTER.

Sulle arvon antaa
Vain ammattisi, eikä elämäsi.

WINCHESTER.

Tuon Rooma sulle kostaa.

WARWICK.

Mene ruumaan!

SOMERSET.

Pitäisi teikäläisen malttaa mieltään.

WARWICK.

Sopisi piispan vähän talttaa kieltään.

SOMERSET.

Minusta teidän tulis hartaamp' olla
Ja kunnioittaa hengenmiehen virkaa.

WARWICK.

Minusta piispan tulis nöyrempp' olla;
Noin riidellä ei papin sovi.

SOMERSET.

Sopii,

Jos pyhää virkaansa näin loukataan.

WARWICK.

Pyhä tai epäpyhä, vähät siitä;
Mut hänen armonsa on protektori.

PLANTAGENET (syrjään).

Plantagenetin täytyy vaieta;
Sanottais pian: "Pidä suusi, mies,
Ja suurten seurass' älä kieltäs soita!"
Tuon piispan kanssa muuten hammastaisin.

KUNINGAS HENRIK.

Te, arvon sedät, Winchester ja Gloster,
Englannin yhteishyvän vartijat,
Jos rukous mitään vois, niin sydämmenne
Sopuun ja ystävyYTEEN yhdistäisin.
Oi, mikä häpeä on kruunullemme,
Kun kaks noin ylvää pääriä on riidoin!
Voin vakuuttaa, vaikk' olen nuori, ett' on
Sisäinen riita myrkyllinen käärme,
Jok' yhteiskunnan sydänjuurta syö.
(Ulkona huudetaan: "Hukka periköön rusotakit!")
Mit' on se melu?

WARWICK.

Kapinata varmaan,
Jot' ilkeydestä nostaa piispan väki.

(Taaskin huudetaan: "Kiviä! kiviä!")

Lontoon lordmajori tulee seurueineen.)

LORDMAJORI.

Oi, hyvät loordit, te, ja hurskas Henrik,
Oi, armahtakaa Lontoota ja meitä!
Glosterin herttuan ja piispan miehet,
Joilt' äsken aseenkäyttö kiellettiin,
Kiviä taskuns' ahtaneet on täyteen
Ja, vastapuolueiksi yhtyneinä,

Niin lujaa lyövät kalloon toisiaan,
Ett' aivot murskana on monen huiman;
Kaduilla ikkunoita pirstataan;
Pelosta täytyy puodit sulkea.

(Glosterin ja Winchesterin joukkolaiset ryntäävät
sisään täydessä käsikähmässä, päät verisinä.)

KUNINGAS HENRIK.

Alamaisvalallanne vaadin teitä:
Miestappo pois ja rauha pitäkää! —
Tuo riita asettakaa, setä Gloster.

1 PALVELIJA.

Jos meiltä kivet kielletään, niin hampain
Iskemme toisihimme.

2 PALVELIJA. Tehkää vain Mit' uskallatte; meissäkin on miestä.

(Uudelleen ottelua.)

GLOSTER.

Väkeni, toraamasta heretkää
Ja lopettakaa tämä tyhmä kiista.

1 PALVELIJA.

Tunnumme teidät, armo, vakavaksi
Oikeuden mieheksi, ja valta-arvoss'
Olette kuninkaasta ensimmäinen;
Me emme kärsi, että moista herraa
Ja moista yhteiskunnan hellää isää
Häpäisee kynätöhrys; ennen kaikki
Menemme vaimoinemme, läpsinemme
Sun vihamiehes teurastettaviksi.

3 PALVELIJA. Kynttemme karikkeetkin kuoltuamme Taas nousee taisteluun.

(Uudelleen ottelua.)

GLOSTER.

Seis, sanon, seis!

Jos, niinkuin sanotte, mua rakastatte,
Mun hetkeks suokaa teitä tyynnyttää.

KUNINGAS HENRIK.

Oi, kuinka surettaa mua tämä riita!
Winchester, säälimättä voitteko
Mun nähdä huokaavan ja kyynelöivän?
Ken tuntis sääliä, jos ette te?
Ken rauhan sanaa enää julistaa,
Kun pyhät kirkon miehet riitaa suosii?

WARWICK.

Taipukaa, Gloster; — taipukaa, Winchester;
Jos ette jyrkäll' aio kiellollanne
Tuhota maata, tappaa kuningasta.
Näette, mikä turma, mikä murha
On vihanpidostanne seuraus.
Sopikaa siis, jos ette janoo verta.

WINCHESTER.

Hän alistukoon, min' en muuten myönny.

GLOSTER.

Ma, kuningasta säästääkseni, taivun;
Mut sydämen hält' ennen riistäisin,
Kuin papille sen etuuden ma soisin.

WARWICK.

Winchester, nähkääs, kuinka herttua
On synkän, nurjan raivon karkoittanut;
Sit' otsa kirkas osoittaa; miks siis on
Teill' yhä katse tyly noin ja tuima?

GLOSTER.

Winchester, tässä sulle käteni.

KUNINGAS HENRIK.

Hyi, setä Beaufort! Saarnaavanne kuulin:
Viha on kauhea, ja suuri synty;
Nyt ette omaa oppianne seuraa,
Vaan enin siitä itse eksytte.

WARWICK.

Kuningas laupias! Mik' oiva nuhde!
Hävetkää, Winchester, ja taipukaa!
Pitääkö lapsen teitä neuvoa?

WINCHESTER.

No, hyvä, herttua Gloster, minä taivun;
Käsi kädestä ja lempi lemmestä!

GLOSTER (syrjään).

No niin; mut varon, ett' on sydän ontto. —
Tässä, ystävät ja hyvät kansalaiset,
Tää merkki rauhanlippu olkoon meidän
Ja meidän puolueitten välillä.
Ma, Jumal' auttakoon, en viekastele!

WINCHESTER (syrjään).

Mut niin teen minä, Jumal' auttakoon!

KUNINGAS HENRIK.

Oi, rakas setä, hyvä herttua Gloster,
Kuink' iloitsen ma teidän sovinnosta! —
Pois, miehet; älkää vaivatko meit' enää;
Sopikaa niinkuin herrannekin.

1 PALVELIJA. Hyvä! Min' etsin haavuria.

2 PALVELIJA.

Minä myös.

3 PALVELIJA. Ja minä kapakasta lääkett' etsin.

(Lordmajori, palvelijat y.m. menevät.)

WARWICK.

Tässä' olis, majesteetti, kirjoitus,
Joss' ehdotamme, armollinen valtias,
Oikeutta Richard Plantagenetille.

GLOSTER.

Hyväpä on, lord Warwick! — Rakas prinssi,
Jos tarkoin mietitte, niin teillä aihett'
On tehdä Richardille oikeutta,
Syist' erittäinkin, joita Elthamissa
Esitin Teidän majesteetillenne.

KUNINGAS HENRIK.

Ja, setä, pätevät ne oli syyt;
Siis meidän tahtomme on, hyvät loordit,
Ett' asetetaan Richard oikeuteensa.

WARWICK.

Jos Richard asetetaan oikeuteensa,

Niin isän vääryys hyvityksen saa.

WINCHESTER.

Winchester tahtoo mitä tahtoo muut.

KUNINGAS HENRIK.

Jos Richard lupaa uskollinen olla,
Niin tämän lisäksi hän perinnöksi
Saa kaiken, mik' on Yorkin suvun omaa,
Jonk' olette te suora jälkeläinen.

PLANTAGENET.

Uskollisuutta vannon alamaista
Ja kuuliaisuutt' aina kuolemaan.

KUNINGAS HENRIK.

Siis laske polvillesi jalkoihini,
Niin kunnioituksesi palkinnoksi
Ma vyölles sidon Yorkin urhomiekan.
Nyt, Richard, nouse Plantagenetina,
Jalona nouse Yorkin herttuana.

PLANTAGENET.

Richardin onni vihollistes hukka!
Ja niin kuin kuuliaisuuteni kasvaa,
Kuninkaan pahansuovat kuihtukoot!

KAIKKI.

Elä, ylvä prinssi, jalo Yorkin herttua!

SOMERSET (syrjään).

Kuole, keho prinssi, halpa Yorkin herttua!

GLOSTER.

Nyt teidän majesteettinne on paras
Meritse mennä Ranskaan kruunattavaks.
Kuninkaan läsnäolo alamaisiin
Ja tosiystäviin luo rohkeutta,
Mut vihollisen mielen lannistaa.

KUNINGAS HENRIK.

Kun Gloster käskee, Henrik mennä saattaa:
Ystävän neuvo vihollisen kaataa.

(Torventoituksia. Kaikki menevät, paitsi Exeter.)

EXETER.

Niin, Englantiin tai Ranskaan mentäköön,
Niin emme näe, mitä vielä tulee.
Tää riita päärein välinen se kytee
Teeskellyn ystävyuden tuhkan alla
Ja vihdoin ilmiliekkiin leimahtaa.
Kuin paise vähitellen märkänee,
Siks kunnes lihat, luut ja suonet lohkee,
Niin tääkin halpa ilkiriita paisuu.
Nyt pelottaa mua paha ennustus,
Jok' oli joka rintalapsen suussa
Viidennen Henrickimme aikana:
Monmouthilainen Henrik kaikki voittaa,
Windsorilainen Henrik kaikki hukkaa.
Niin selvää tuo, ett' Exeter vain toivoo
Pois päästä ennen tuota tuhon aikaa.

(Menee.)

Toinen kohta.

Ranska. Rouenin edustalla.

(La Pucelle tulee valepuvussa, seurassaan sotamiehiä,
jotka ovat talonpojiksi puetut, säkit selässä.)

PUCELLE.

Tuo kaupungin, Rouenin, portti on,
Jok' auki murtaa täytyy viekkaudella,
Sananne asetelkaa ovelasti:
Puhukaa niinkuin halpa torikansa,
Jok' aikoo saada rahaa viljastaan.
Jos pääsemme nyt sisään, niinkuin toivon,
Ja kählään vahdin heikoks älyämme,
Niin annan merkin ystävillemme,
Ett' arvaa Dauphin tehdä rynnäkön.

1 SOTAMIES.

Nää pussit panee pussiin kaupungin;
Me tullaan nyt Rouenin valtiaiksi.
Siis kolkutamme.

(Kolkuttaa.)

VAHTISOTAMIES (sisältä). *Qui est là?*

PUCELLE. *Paysans, pauvres gens de France.* Torikansaa köyhää, tullaan myömään viljaa.

VAHTISOTAMIES (avaa portin).
Sisähän; torikello on jo soinut.

PUCELLE.

Nyt, Rouen, varustukses maahan murran.

(La Pucelle satureineen menee kaupunkiin.)
(Kaarle, Orleansin Bastardi ja Alençon tulevat sotajoukkoineen.)

KAARLE.

Siunatkoon sanct Denis tään sotajuonen!
Taas vaaratta Roueniss' yömmе viettyy.

BASTARDI.

Pucelle hän tuosta meni apureineen;
Hän siell' on nyt; mut miten antaa tiedon,
Mist' etuisin on hyökätä ja varmin?

ALENÇON.

Hän tuonne torniin soihdun asettaa;
Sill' ilmoittaa hän, että heikoin kohta
Se paikka on, jost' itse meni sisään.

(La Pucelle ilmestyy muurin harjalle palava soihtu kädessä.)

PUCELLE.

Iloista katsokaa hääsoihtua,
Mi kansalasiinsa Rouenin vihki,
Mut Talbotin on miesten surmaleima.

BASTARDI.

Kas, jalo Kaarle, ystävämme merkki,
Palava soihtu, tuoll' on tornissa.

KAARLE.

Se loistakoon kuin koston pyrstötähti,
Kuin vihollisten tuhon ennustaja!

ALENÇON.

Hukkaamme aikaa; vaarallist' on viipy.
Nyt hyökkäys heti! Huutakaa "Dauphin!"
Ja vahtimiehet tieltä raivatkaa!

(Hyökkäävät sisään.)

(Sotamelskettä. Talbot Ja muutamia englantilaisia sotamiehiä tulee.)

TALBOT.

Viel' itkein kadut tätä juontas, Ranska,
Jos Talbot vain jää petoksestas eloon.
Kirottu noita tuo, Pucelle, se velho,
Tään hornan tuhon äkist' aikaan sai;
Töin tuskin päästiin Ranskan korskaa pakoon.

(Menevät kaupunkiin.)

(Sotamelskettä. Kaupungista tulee Bedford, jota sairaana kannetaan nojatuolissa: hänen kanssaan tulevat Talbot, Burgund ja englantilainen sotajoukko. Muurille ilmestyvät La Pucelle, Kaarle, Bastardi, Alençon, Reignier, y.m.)

PUCELLE.

Huomenta, urhot! Onko viljaa tarvis?
Burgundin herra ennen paastonnee,
Kuin ostaa meiltä uutta samaan hintaan:
Se lustett' oli täynnä;[12] miltä maistuu?

BURGUND.

Niin, ilku, paha henki, rietas portto!
Koht' omallasi sinut tukeutan,
Niin että vielä viljaas sadattelet.

KAARLE.

Sit' ennen voitte kuolla nälkään, herttua.

BEDFORD.

Töin, eikä sanoin, petos kostettakoon.

PUCELLE.

Mitä, valkoparta? Kantotuolissako
Mitellä miekkaa aiot kuolon kanssa?

TALBOT.

Sa, ranskalainen piru, hiiden velho,
Himoisten huorimusten ympäröimä,
Ivata urhovahustako kehtaat
Ja puolikuollun' arkuudesta syyttää?
Sun kanssas, lutka, vielä ottelen,
Tai häpeäänsä Talbot hukkukoon!

PUCELLE.

Noin tulinenko? — Vaiti vain, Pucelle;
Kun Talbot jyrisee, niin tapaa sataa.

(Talbot ynnä muut neuvottelevat.)

Jumalan siunaus parlamentille;
Ken puhemies on?

TALBOT.

Tohditteko meitä
Kedolla aukealla vastustaa?

PUCELLE.

Niin hölmöiks meitä luuletteko, herra,
Ett' uudelleen me vielä koittaisimme,
Omaamme omamme on vai ei?

TALBOT.

En tuolle herjaavalle Hekatelle,
Vaan sulle, Alençon, ja muille haastan:
Tapella tahdotteko sotilaina?

ALENÇON.

En, signor.

TALBOT.

Mene sitte hiiteen, signor.
Katalat Ranskan muulinajajat!
Lymyvät muurin taa kuin kuormarengit!
Ei aatelista miekkamiestä heissä.

PUCELLE.

Pois, päälliköt! Pois muurilt' astukaamme;
Tuo katse Talbotin ei tiedä hyvää. —
Hyvästi, loordit! Sanomaan vain tultiin,
Ett' ollaan täällä.

(La Pucelle ja muut poistuvat muureilta.)

TALBOT.

Ja siellä mekin ollaan ennen pitkää,
Tai herjaks menköön maine Talbotin.
Sukusi arvon kautta vanno, Burgund,
Sa Ranskan solvausten ärsyttämä,
Taas voittaa kaupunki tai kuolla; — minä,
Niin totta Englannin kuin Henrik elää,
Niin totta kuin myös hänen isänsä
Tääll' oli voittaja, niin totta kuin
Täss' äsken luopuneess' on kaupungissa
Leijonamielen sydän haudattuna,
Niin totta voitän kaupungin tai kuolen.

BURGUND.

Mun valani ja sun ne käyvät yhteen.

TALBOT.

Mut tästä kuolevasta prinssistä,
Täst' urhokkaasta Bedfordista ensin
On pidettävä huolta. — Tulkaa, loordi,
Paremmen paikan teille hankimme,
Sairaalle vanhukselle sopivamman.

BEDFORD.

Lord Talbot, älkää noin mua häväiskö;
Rouenin muurein edustalla tässä
Ma teidän kohtalonne kuormaa kannan.

BURGUND.

Mukaudu, uljas Bedford, pyyntöömme.

BEDFORD.

En tästä lähteäkseni; luin kerran
Kuin sairaanpaareill' ylvä Pendragon[13]
Läks sotahan ja vihollisen voitti.
Voin vielä sotilaita innostaa,
Sill' aina itseni ma heissä löysin.

TALBOT.

Povessa kuolevassa uljas henki! —
No, hyvä; Herran haltuun, vanha Bedford! —
Ja nyt ei muuta, urhokas Burgund,
Kuin kiireimmiten kokoon sotajoukot
Ja pöyhkeilevän vihamiehen niskaan!

(Burgund ja Talbot menevät sotajoukkoineen; Bedford y.m. jäävät.)

(Sotamelskettä. Hyökkäyksiä. Sir John Fastolfe ja muuan
päällikkö tulevat.)

PÄÄLLIKKÖ.

No, Sir John Fastolfe? Minne noin on kiire?

FASTOLFE.

Minnekkä? Paon kautta pelastumaan;
Taas meidät tuhota he aikovat.

PÄÄLLIKKÖ.

Kuin? Pakenetko? Talbotinko jätät?

FASTOLFE.

Niin, kaikki Talbotit, kun itse säästyn.

(Menee.)

PÄÄLLIKKÖ.

Pelkuri! Nurja kohtalosi olkoon!

(Menee.)

(Peräytymistä. Hyökkäyksiä. Kaupungista tulevat La Pucelle,
Alençon, Kaarle y.m. ja poistuvat paeten.)

BEDFORD.

Nyt, sielu lepoon, milloin tahtoo Herra;
Nyt vihollisen tuhon olen nähnyt.
Mik' ihmisen on uskallus ja voima?
Nuo, jotk' ol' äsken uhkaa, pilkkaa täynnä,
Nyt iloitsevat, paeta kun saavat.

(Kuolee ja hänet viedään pois kantotuolissa.)

(Sotamelskettä. Talbot, Burgund y.m. tulevat.)

TALBOT.

Samaksi päiväksi tappio ja voitto!
Siis, Burgund, kaksinkerroin kunniaa;
Mut taivahalle kiitos voitost' olkoon!

BURGUND.

Sa voitonsankar', Talbot! Sydämmeensä
Sun Burgund tallettaa ja urhotöistä
Hän sinne muistomerkin pystyttää.

TALBOT.

Suur' kiitos, herttua! Vaan miss' on Pucelle?
Lie nukahtanut vanha haltiansa.
Nyt missä Bastardin on kerskaukset?
Ja Kaarlen ivat! Kaikkiko on kuollut?
Rouenin pää nyt roikkuu harmista,
Kun paennut on moinen uljas seura.
Mut kaupungista täytyy pitää huolta
Ja sinne kelpo virkamiehet saada;
Ja sitte kuninkaan luo Pariisiin;
Siell' ylimyksineen on nuori Henrik.

BURGUND.

Min Talbot tahtoo, hyväksyy Burgund.

TALBOT.

Mut sitä ennen tulee meidän muistaa
Tää jalo, vasta kuollut herttua Bedford
Ja tänne hänet hautaan toimittaa.
Parempaa miekkamiest' ei maailmassa,
Ei jalomielisempää hoviherraa.
Mut kuolla täytyy suurten mahtajainkin,
Se kurjan ihmiselon loppu vainkin.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Seutu sama. Tasanko Rouenin läheisyydessä.

(Kaarle, Bastardi, Alençon, La Pucelle tulevat, sotajoukot mukana.)

PUCELLE.

Ei, prinssit, täst' ei säikähtyä saa,
Ei surra, jos Rouen on menetetty;
Ei suru paranna, vaan vaarantaa
Sit' asiaa, jot' ei voi enää auttaa.
Tuo hullu Talbot hetken riemuilkoon,
Harittain pyrstöään kuin riikinkukko;
Me hänet kynimme ja höyhennämme,
Jos kuulee syitä vain Dauphin ja muut.

KAARLE.

Me sua tähän asti seurasimme
Ja taitoasi emme epäilleet;
Ei äkkiturma riko luottamusta.

BASTARDI.

Ajustas etsi joku salajuoni,
Niin mainees kuulutamme maailmaan.

ALENÇON.

Pyhäkköön pystytämme patsaasi
Ja pyhimyksenä sua kumarramme;
Siis parhaaksemme toimi, armas impi.

PUCELLE.

No, kuulkaa siis; tää Johannan on juoni:
Makeilla sanoilla ja mesikielin
Burgundin herttuan me viettelemme
Pois Talbotista meidän puolelle.

KAARLE.

Jos voisit, armas, sen, niin Ranskass' enää
Ei Henrikin ois satureille tilaa,
Eik' enää noin se kansa ylvästelis,
Vaan maasta pois se juuritettaisiin.

ALENÇON.

Pois heidät Ranskast' ijäks ajaisimme,
Ei kreivikunnan häivää heille jäis.

PUCELLE.

Nyt nähkääs, hyvät herrat, miten aion
Haluttuun päätökseen ma juonen johtaa.

(Rummunpärrytystä kuuluu.)

Haa, kuulkaa! Rummun ääni ilmoittaa
Ett' ovat Pariisiin he marssimassa.

(Englantilainen marssi. Etäällä kulkee Talbot ohi sotajoukkoineen.)

Tuoss' astuu Talbot lipuin liehuvin,
Englannin kaikki joukot jäljessä.

(Ranskalainen marssi. Burgundin herttua tulee sotajoukkoineen.)

Nyt tulee Burgund jälkijoukkoineen;
On onni, että kulkee viimeisenä.
Anokaa puhelua; torvi soimaan.

(Torvi soittaa keskusteluun.)

KAARLE.

Burgundin herttuan kanssa puhelu.

BURGUND.

Ken tahtoo Burgundia puhutella?

PUCELLE.

Maanmiehes, Ranskan Kaarle kuningas.

BURGUND.

Siis puhu, Kaarle; marssill' olen pois.

KAARLE.

Puhu, Pucelle, ja sanoin hänet hurmaa.

PUCELLE.

Ylevä Burgund, Ranskan varma toivo,
Pysähdy, halvan tyttös ääntä kuule.

BURGUND.

No, puhu, mutta älä puhu liikaa.

PUCELLE.

Sa maatas silmää, Ranskaa viljavaa;
Kas, kuinka julman vihollisen ryöstö
On rumentanut kaupungit ja kylät!
Kuin äiti kultalastaan katselee,
Sen sammuvat kun silmät kuolo sulkee,
Niin katso Ranskan kipua ja vaivaa;
Kas, mitkä haavat, luonnottomat haavat,
Sen rintaan tuskaiseen sa itse iskit!
Oi, miekkas terä käännä toisaanne,
Lyö lyöjää, älä auttajaa! Yks pisar
Sun maasi sydänverta kaduttakoon
Sua enemmän kuin vieraan veren tulvat;
Takaisin käänny siis ja kyynelvirroin
Pois huuhto synnyinmaasi tahrapiikut!

BURGUND.

Hän onko sanoillaan mun tenhonnut,
Vai luontoko on mielen hellyttänyt?

PUCELLE.

Sinua vastaan huutaa koko Ranska,
Epäillen syntyperäs puhtautta.
Sa pidät puolta vallanahnaan kansan,
Jok' edun vuoksi sinuun luottaa vain.
Kun Talbot kerran astunut on Ranskaan
Ja sinusta on tuhon aseeseen tehnyt,
Niin herra silloin Englannin on Henrik
Ja sinut luopiona hyljätään.
Oi, muista vain ja paina mielees tämä:
Sun vihamiehes oli Orleans,
Ja vankina hän oli Englannissa;
Mut vihamiehekses kun huomattiin,
Niin vapaaksi hän pääsi lunnahitta,
Sun, Burgund, ja sun ystävies kiusaks.
Siis huomaa: murhamiehiis liittyneenä
Maanmiehiäsi vastaan taistelet.
Pois käänny, pois, sa harhaan viety loordi!
Kaarle ja kaikki sulle sylins' avaa.

BURGUND.

Min' olen voitettu; nuo ylvät sanat
Kuin jylisevä tykistö mun murjoi
Ja milt'ei saaneet mua polvistumaan.
Anteeksi, maani! Anteeks, kansalaiset!
Syleilyyn hellimpään ma teidät suljen;
Väkeni, sotavoimani on teidän.
Hyvästi, Talbot! En sua enää usko.

PUCELLE (syrjään).

Täys ranskalainen! Sinne tänne häilyy.

KAARLE.

Ole tervetullut, uljas herttua;
Sun ystävyytes meitä virkistyyttää.

BASTARDI.

Ja uuden innon povehemme luo.

ALENÇON.

Osansa hyvin näytteli Pucelle,
Hän siitä ansainnut on kultakruunun.

KAARLE.

Armeijat yhdistäkää; nyt vain tuuma,
Mitenkä vahingoittaa vihollista.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Pariisi. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Henrik, Gloster ja muita loordeja; Vernon,
Basset y.m. Talbot ja muutamia hänen sotaherrojaan.)

TALBOT.

Kuningas armollinen, kunnan loordit,
Kun tähän maahan tulostanne kuulin,
Soin aseilleni hetken lepoa,
Näin kunnioittaakseni valtaherraa;
Sen merkiks käsi tää — jok' allenne
Viiskymmentä on linnoitusta pannut,
Kakstoista kaupunkia, kuusi kylää
Valleilla varustettua, ja lisäksi
Viissataa arvoluokan vankia —
Kuninkaan jalkain juureen miekan laskee

(Polvistuen.)

Ja nöyräll' alamaisen alttiudella
Näist' antaa voitoistansa kunnian
Jumalalle ensin, sitten kuninkaalle.

KUNINGAS HENRIK.

Tuo sekö on lord Talbot, setä Gloster,
Jok' on niin kauan Ranskass' oleillut?

GLOSTER.

On, luvallanne, majesteetti.

KUNINGAS HENRIK.

Terve,

Voittoisa loordi, uljas päällikkö!
Kun olin nuori — viel' en ole vanha —
Isäni muistan sanoneen: ei koskaan
Pidellyt uljaamp' ole urho miekkaa.
Uskollisuutenne jo kauan tunsin
Ja virka-intonne ja sotatyönne;
Mut vielä ette ole palkkaa saanut,
Viel' ette edes kiitostammekaan,
Kun vasta ensi kertaa teidät näemme.
Siis nouskaa; näistä suurist' ansioista
Shrewsbury'n kreiviks teidät nimitämme;
Paikkanne kruunauksessa ottakaa.

(Kuningas Henrik, Gloster, Talbot ja loordit menevät.)

VERNON.

Sa, sir, jok' olit merellä niin kiivas,
Häväisten värejäni, joita kannan

Ylevän loordi Yorkin kunniaksi,
Pysyä sanoissasi tohditko?

BASSET.

Kyll', yhtä hyvin kuin sa puoltaa tohdit
Tuot' ilkikieltäs, millä pahoin haukuit
Herraani, Somersetin herttuaa.

VERNON.

Sen mukaan, mikä on, saa herras arvon.

BASSET.

Mik' on hän? Yhtä hyvä on kuin York.

VERNON.

Valetta! Tuossa todistus!

(Lyö häntä.)

BASSET.

Sa konna,

Sa tiedät, mikä sotalainen on sääntö,
Ken miekan paljastaa, on kuolon oma.
Ma muuten sydänveres tyhjentäisin.
Mut menen majesteetin luo ja pyydän
Hält' oikeutta kostaa tämä vääryys:
Saat vielä, kun sun kohtaan, kestis maksaa.

VERNON.

Katala, yhtä pian siell' oon minä,
Ja ennen kohtaan sun, kuin toivotkaan.

(Menevät.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Sama paikka. Vastaanottohuone.

(Kuningas Henrik, Gloster, Exeter, York, Suffolk, Somerset,
Winchester, Warwick, Talbot, Pariisin kuvernööri y.m. tulevat.)

GLOSTER.

Nyt, herra piispa, pankaa kruunu päähän.

WINCHESTER.

Eläköön kuudes Henrik kuningas!

GLOSTER.

Pariisin kuvernööri, tehkää vala:
(Kuvernööri polvistuu.)
Ett'ette muuta kuningasta kuule,
Ett'ette muita pidä ystävinä
Kuin hänen ystäviään, ette muita
Vihamiehinä kuin niitä, jotka uhkaa
Kavalin juonin hänen hallitustaan:
Niin totta kuin teit' auttakohon taivas!

(Kuvernööri seurueineen menee.)

(Sir John Fastolfe tulee.)

FASTOLFE.

Kuningas armollisin, kun Calais'sta
Ma ratsastin ja kruunaukseenne riensin,
Käteeni tämä kirje annettiin
Lord Burgundilta teidän armollenne.

TALBOT.

Häpeä sinulle ja Burgundille!
Ritari halpa, vannoin, että vasta
Kun sinut tapaan, riistan sukkanauhan
Pois polvestasi, sinä pelkuri.
(Riistää häneltä sukkanauhan ritarimerkin.)
Nyt on se tehty, sillä ansiotta
Sin' olet tämän suuren arvon saanut. —
Anteeksi, suuri Henrik ja te muut!
Tuo arkalainen, Patayn taistelussa, —
Kun mulla vain kuustuhatt' oli miestä
Ja Ranskill' yhtä vastaan kymmenen, —
Heti aluss', ennen ensi iskua,
Uskottu knaappi tuo pois pakoon pötki.
Kakstoista sataa miestä menetimme;
Ma itse sekä monet ylimykset
Jouduimme ahtaalle ja vangittiin.
Tuomitkaa, jalot herrat, teinkö väärin?
Moinenko pelkuri on oikeutettu
Pitämään tähtinauhaa: on vai ei?

GLOSTER.

Häpeäteko, totisesti ruma
Halvankin työksi, sitä enemmän
Ritarin, päällikön ja johtomiehen.

TALBOT.

Kun tämä tähtikunta perustettiin,
Sen ritari' oli ylhäissukuinen,
Ylevä, urhoollinen, uskalias,
Sodassa kunniaan ja arvoon noussut,
Hädässä uljas, surmaa pelkäämätön,
Ja vankkumaton missä vaara suurin.
Se, joss' ei mieltä ole tämänlaista,
Se, pyhän ritari'arvon valtaajana,
Häpäisee kunniakkaan tähdistön,
Ja pitäis — tuomariks jos minä kelpaan —
Mokoma karkoittaa kuin lehtolaps,
Jok' ylhäisverest' ylvästellä kehtaa.

KUNINGAS HENRIK.

Sa, maasi tahra, tuomiosi kuule:
Pois, maasta pois, sa, ollut ritari;
Nyt kuolon uhall' olet henkipatto. —
(Fastolfe menee.)
Nyt, protektori, kirje lukekaa,
Jok' äsken saapui setä Burgundilta.

GLOSTER.

Mit' aattelee, kun arvonimen muuttaa?
Paljaaltaan "kuninkaalle", eikä muuta.
Hän eikö muista, ken on majesteetti?
Vai säädytön tuo päällekirjoitusko
Vain hyvän tahdon muutost' osoittaa?
Saas nähdä: — (Lukee.)

"Ominaisist' eri syistä

Ja maani häviötä hellien
Ja niiden haikeata valitusta,
Jotk' ovat sorrossanne riutuneet,
Tuhoisen heitän liittonne ja yhdyn

Taas Kaarleen, Ranskan todelliseen herraan."
Petosta julmaa! Onko mahdollista,
Ett' ystävyden, liiton, valan kanssa
Noin viekas teeskely ja vilppi viihtyy?

KUNINGAS HENRIK.
Mitä? Onko setä Burgund kapinassa?

GLOSTER.
On, prinssi, ja nyt vihamiehenne.

KUNINGAS HENRIK.
Ja sekö pahin, mitä kirjeess' on?

GLOSTER.
Se pahin on; ja muuta siin' ei ole.

KUNINGAS HENRIK.
No, siis, lord Talbot häntä puhutelkoon
Ja tästä häväisystä rangaiskoon. —
Kuink' on, mylord? Te siihen tyydyttekö?

TALBOT.
Tyydynkö, prinssi? Minut ennätitte,
Tuot' oisin muuten teiltä kerjännyt.

KUNINGAS HENRIK.
Väkemme kokoon! Heti häntä vastaan!
Hän tuntekoon, kuink' inhon petostaan,
Ja mik' on rikos ystäviään pettää.

TALBOT.
Menen, prinssi; toivon hartaast', että pian
Näette vihollisen perikadon.

(Menee.)

(Vernon ja Basset tulevat.)

VERNON.
Anoisin kaksintaistelua, prinssi.

BASSET.
Minäkin, prinssi, kaksintaistelua.

YORK.
Mun mieheni on tämä; kuulkaa häntä.

SOMERSET.
Ja tämä minun; häntä suosikaa.

KUNINGAS HENRIK.
Tyyntykää, loordit; antaa heidän haastaa. —
No, hyvät herrat, miks noin huudatte?
Miks kaksintaisteluun? Ja kenen kanssa?

VERNON.
Hänen, mylord, hän mua loukannut on.

BASSET.
Ja minä hänen; hän mua loukannut on.

KUNINGAS HENRIK.
Mik' on se loukkaus, josta valitatte?
Se minun tietää suokaa, sitten vastaan.

BASSET.
Kun Englannista Ranskaan purjehdin,
Tuo tuossa herjaavin ja häijyin kielin
Mua tästä ruusust' ilkkui, jota kannan,

Sanoen että verinen sen väri
Kuvailee isäntäni hävyn punaa,
Kun ykspäisesti totuuden hän kielsi
Eräässä riitaisessa jutussa
Hänen ja Yorkin herttuan välisessä, —
Pait muuta halpaa herjapuhetta.
Nää raa'at syytteet kumotakseni
Ja isäntäni maineen puolustukseks
Vetoan ase oikeuden apuun.

VERNON.

Minulla sama pyyntö, majesteetti.
Hän vaikka kavalin ja liukkain kielin
Silata koittaa julkeit' aikeitaan,
Niin tietkää, hän se ensin riidan nosti;
Hän tästä merkist' ensin närkästy
Ja sanoi, että tämän kukan kalveus
Ilmaisi herrassani sydänt' arkaa.

YORK.

Somerset, eikö sopis heittää kiukku?

SOMERSET.

York, salavihanne se esiin pyrkii,
Vaikk' yritätte viekkaasti sen peittää.

KUNINGAS HENRIK.

Oi, kuinka sairaat ihmisaiivot hourii,
Näin turhan turhasta kun asiasta
Voi syntyä noin kiivas lahkoriita!
Te, rakkaat langot, York ja Somerset,
Sopikaa pois ja rauha pitäkää.

YORK.

Tään riidan ensin miekka ratkaiskoon;
Sitt' esittäköön majesteetti rauhaa.

SOMERSET.

Ei muita koske riita tää kuin meitä,
Siis meidän suotakoon se ratkaista.

YORK.

Somerset, tuossa, ota panttini.

VERNON.

Ei, kaikki jääköön siihen, mistä alkoi.

BASSET.

Se vahvistakaa, armollinen herra.

GLOSTER.

Vai vahvistakaa! Hiiteen koko riita!
Kirotot te ja röyhkä räyhinänne!
Vasallit hävyttömät, kehtaattekin
Raa'alla menolla ja luikkinalla
Kuningastanne häiritä ja meitä!
Ja, loordit te, te ette oikein tee,
Kun sukoilette tuota hurjaa riitaa,
Ja vallankin, kun noiden suusta itse
Otatte aiheen keskinäiseen toraan.
Parempaan tapaan teitä kehoittaisin.

EXETER.

Kuningas pahoillaan on; tehkää sopu.

KUNINGAS HENRIK.

Esille astukaa, te taiston-ahnaat!
Jos armoani toivotte, niin vaadin,

Ett' unhotatte riidan ja sen syyt. —
Ja, loordit te, te muistakaa, miss' ollaan:
Ranskassa, keskess' epävakaa kansan.
Jos huomaavat he kaihaa katseessamme
Ja että epäsopu meidät valtaa,
Niin kade mieli heitä kapinaan
Ja jäykkään niskoitteluun houkuttelee.
Ja sitä paitsi, mikä häpeä,
Jos vieraat ruhtinaat saa tietää, että
Kuninkaan jalo aateli ja päärit
Asian tyhjän tähden tuhonneet
On toisiaan ja Ranskan menettäneet!
Isäni voittoja te aatelkaa
Ja minun nuoruuttani; turhan vuoks ei
Hukata saa mit' ostettu on verin.
Mun suokaa tämä riita sovittaa.
Jos kannan tätä ruusua,
(Asettaa punaisen ruusun rintaansa.)

niin kuka

Vois siitä epäillä, ett' enemmän
Ma Somersetiin kallistun kuin Yorkiin?
Molemmat mulle lankoina on rakkaat.
Näin voisi mua kruunustakin syyttää,
Kosk' on myös skottein kuninkaalla kruunu.
Mut paremmin teit' oma äly neuvo
Kuin minun puheeni ja taitoni:
Siis, niinkuin sovussa me tänne tultiin,
Niin sovuss', ystävydness' erotkaamme. —
York lanko, teidät tähän osaan Ranskaa
Me asetamme sijaiseksemme; —
Somerset hyvä, ratsujoukkonne
Te hänen jalkaväkeens' yhdistäkää.
Isäinne poikina, kuin kelpo miehet,
Käsi kädess' astukaa ja vuodattakaa
Vihanne sappi vihollisiinne.
Me itse, protektori, sekä muut
Levättyämme palaamme Calais'hen;
Sielt' Englantiin, miss' ennen pitkää saanen
Edessäin nähdä Kaarlen, Alençonin
Ja petturjoukon teidän voittamina.

(Torventoitauksia. Kuningas Henrik, Gloster, Somerset,
Winchester, Suffolk ja Basset menevät.)

WARWICK.

Lord York, mun mielestäni, totta vieköön,
Kuningas puhui oikein kauniisti.

YORK.

Niin teki; mut en kärsi, että hällä
On Somersetin merkki rinnassa.

WARWICK.

Vain oikku; siin' ei moitteen sijaa; varmaan
Ei pahaa tarkoita tuo hyvä prinssi.

YORK.

Niin, jos sen tietäisi, — mut jääköön silleen.
Muit' asioita nyt on aateltava.

(York, Warwick ja Vernon menevät.)

EXETER.

Siin' oikein, Richard, teit, ett' olit vaiti;
Sydämmes kiihko jos ois purkaunut,
Niin siin' ois, varon minä, ilmi tullut

Vihaista kiukkua ja karvast' ivaa
Enemmän, kuin vois aavistaa ja luulla.
Mut, miten onkaan; tyhminkin, kun näkee
Tät' aateliston eripuraisuutta,
Hovissa kilvan ahertelemista
Ja suosikkien hurjaa lahkovimmaa,
Voi ennustaa, ett' tulee huono loppu.
On paha, ett' on lapsi valtiaana.
Mut kateudesta näin kun mielet erii,
Niin tuho kohtaapi ja hukka perii.

(Menee.)

Toinen kohtaus.

Ranska. Bordeauxin edustalla.

(Talbot tulee sotajoukkoineen.)

TALBOT.

Käy, torvettaja, Bordeaux'n portille
Ja kutsu muurille sen päällikkö.

(Torvi kutsuu keskusteluun. Muurille ilmestyy
Ranskan sotavoimien päällikkö ja muita.)

Englannin majesteetin sodanpäämies,
John Talbot Englannista, teitä kutsuu;
Ja näin hän käskee: portit avatkaa,
Nöyrtykää, kuninkaamme omistakaa
Ja alttiin alamaisten vala tehkää,
Niin verisin ma joukkoineni poistun;
Mut rauhalle jos otsaa rypistätte,
Niin raivostuu nuo kolme seuraajaani,
Raju miekka, laiha nälkä, hurja tuli,
Ja tuokiossa tasoittavat maahan
Taivasta tavoittavat torninne,
Jos ystävyiden tarjon hyljeksitte.

PÄÄLLIKKÖ.

Kamala turman lintu, tuonen huuhka,
Kansamme kammo, verinen sen vitsa!
Nyt hirmuvaltas loppu lähestyy.
Tie meidän luokse käy vain kuolon kautta.
Olemme, näet sen, hyvin varustetut
Ja kyllin vahvat taistoon hyökkäämään;
Jos peräydyt, niin Dauphin aseiss' on
Ja valmis kietomaan sun sodan ansaan;
Molemmiin puolin ratsujoukot sulkee
Kuin muuri sulta vapauden ja paon;
Et mihinkään voi suuntaan kääntyä,
Miss' ei sua kuolo häviöllä uhkaa
Tai kalvas turma sua vastass' ole.
Kymmentuhatta, näet, ranskalaista
On sakramentin kautta vannonut
Tuhoiset tykistönsä suuntaavansa
Ei muuhun kehenkään kuin Talbotiin.
Tuoss' seisot, hengit, uljas olet uros
Ja voittamaton, sortumaton henki:
Se viimeinen on kunniasi kiitos,
Jonk' annan minä, vihamiehen, sulle;
Ennenkuin lasista, jost' alkaa hiekka
Jo valua, on viime jyvä juossut,
Niin sinä, jok' oot terve, raitis nyt,
Olet kalvas, marras, veriis ehtynyt.

(Rummunpärrytystä kuuluu kaukaa.)

Haa, kuule, kuule! Rumpu Dauphinin!
Varoituskello, joka kuolinvirttä
Sun pelokkaalle laulaa sielulles;
Ja mun on rumpuni sun kuolinsoittos.

(Päällikkö ynnä muut poistuvat muurilta.)

TALBOT.

Ei tyhjää tuo; jo vihollisen kuulen. —
Pois, ratsumiehet, tannert' urkkimaan! —
Mik' epätarkka, veltto sotakuri!
Täss' ollaan aidatut ja karsinassa,
Pien', arka kaurislauma Englannista,
Jot' ajaa takaa Ranskan haukkukoirat!
Mut kauriit' ollaan Englannin; pää pystyyn!
Kuin rääpykset me paukust' emme kaadu,
Vaan, niinkuin hirvet toivottoman hurjat,
Käännämme teräs-otsan verikoiiriin,
Ett' arkaillen vain kaukaa nalkuttavat.
Kalliisti myykää henkenne, kuin minä,
Niin meistä, veikot, kalliit saavat kauriit!
Jumala! Yrjö! Talbot! Oikeus!
Niiss' olkoon aseittemme onnistus!

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Tasanko Gascognessa.

(York sotajoukkoineen marssii esiin; sanansaattaja tulee.)

YORK.

Ovatko palanneet ne reippaat miehet,
Dauphinin sotavoiman urkkijat?

SANANSAATTAJA.

Ovat, ja kertovat, ett' on Bordeaux'hon
Väkensä vienyt, taistoon valmiina
Talbotin kanssa. Hänen lähtiessään
Vakoojat keksi kaksi joukkoa,
Dauphinin voimaa vielä mahtavampaa,
Jotk', yhtyin häneen, marssivat Bordeaux'hon.

YORK.

Kirottu olkoon Somerset, se konna,
Kun ei tuo lupaamaansa ratsuvoimaa,
Mi piiritystä varten pestattiin.
Suur' Talbot apuani odottaa,
Ja petturi ja konna näin mua peijaa,
Ett'en voi ylvää ylimystä auttaa.
Jumala häntä hädäss' auttakoon!
Hukass' on Ranskan sota, hän jos kaatuu.

(William Lucy tulee.)

LUCY.

Englannin voiman ruhtinainen päämies,
Nyt Ranskan maassa tarpeempi kuin koskaan,
Avuksi lennä Talbot-urholle,
Jot' ympäröi nyt rautavyö ja kietoo
Kadotus tuima. Herttua, Bordeaux'hon!
Bordeaux'hon, jalo York! Tai mennyttä
On Talbot, Ranska, maine Englannin.

YORK.

Oi, jos tuo pöyhkä Somerset, jonk' apu

Näin viipyy, Talbotin nyt sijall' oisi!
Niin pelastuisi uljas ylimys
Ja päästäis konnasta ja petturista.
Vihasta, harmista mua itkettä,
Kun kuollaan me, ja pettur' eloon jää.

LUCY.

Apua loordille, hän ahtaall' on.

YORK.

Hän kuolee; hukka perii; valapatto
Ma olen; meidän suru Ranskan ratto;
Me kaadutaan, mut Ranska menestyy,
Ja kaikk' on konnan Somersetin syy.

LUCY.

Jumalan armoon Talbot-urho siis,
Ja poika myöskin, nuori John! Näin hänen
Isänsä luo vastikään marssivan.
Ei kuuteen vuoteen Talbot nähnyt lastaan;
Nyt yhtyvät, mut kuoloss' ainoastaan.

YORK.

Ah, ei lie Talbotille työtä hupaa
Tarita tuliaisiks tuonen tupaa!
Mua tuska ahdistaa, kun ystävät,
Erossa olleet, kuoloss' yhtyvät. —
Hyvästi, Lucy! Täytyy totisesti
Kirota häntä, joka avun esti. —
Mennytt' on Blois, Poitiers, Tours, Maine,
Ja synnä Somerset on vehkeineen.

(Menee sotajoukkoineen.)

LUCY.

Sill' aikaa kapinan kun korppikotka
Mokomain suurten herrain maksaa jäytää,
Niin veltto unteloisuus panee alttiiks
Työt valloittajan tuskin kylmenneen,
Ikimuistettavan Henrik viidennen.
Kun kaikk' on hyötymään vain halukkaat,
Niin menee henki, kunnia ja maat.

(Menevät.)

Neljäs kohta.

Toinen tasanko Gascognessa.

(Somerset tulee sotajoukkoineen hänen seurassaan
eräs Talbotin sotaherroja.)

SOMERSET.

On liian myöhä; en voi lähettää.
Tuoss' yrityksess' ovat York ja Talbot
Hätäilleet liiaks; koko meidän voima
Ois saanut työtä, jos nyt kaupungista
Ois tehty hyökkö. Uskalias Talbot
Täll' uhkahurjalla on seikkailulla
Nimensä entisloiston tahrannut.
York saatti hänet häpein kuolemaan,
Perimään pyrki hänen mainettaan.

SOTAHERRA.

Tääll' on sir William Lucy; pyydämme
Apua armeijamme ahdinkoon.

(Sir William Lucy tulee.)

SOMERSET.

Sir William? Ken on teidät lähettänyt?

LUCY.

Ken, niinkö? Petetty ja myöty Talbot,
Jok', ympärillään hätä uhkaava,
Rukoilee, jalo York ja Somerset,
Ett' armeijastaan vähäväkisestä
Sit' ahdistavan surman karkoitatte.
Kun sodass' uupuneista jäsenistään
Tuo kunnan urho tuolla verta hikoo
Ja puoltaan pitäin vartoo pelastusta,
Niin, te, te, hänen valhettoivonsa,
Englannin maineen turva, täällä vain
Kateuden halvan pauloiss' istutte.
Erikoisriitanne ei saa hält' estää
Avuksi pestattua sotavoimaa,
Kun hän, tuo kuulu, jalo päällikkö,
Maailmaa vastaan panee henkens' alttiiks.
Bastardi, Kaarle, Burgund, Reignier
Ja Alençon nyt häntä piirittävät,
Ja Talbot surman saa, ja syy on teidän.

SOMERSET.

York häntä yllytti; York auttakoon.

LUCY.

York yhtä äänekkäästi teitä moittii,
Ja sadattaa, kun pidätätte miehet,
Jotk' ovat tähän sotaan pestatut.

SOMERSET.

York valhettelee. Miks ei niitä nouda?
En ole velkaa hänelle ystävyyttä,
Mua hävettäisi häntä kumartaa.

LUCY.

Englannin petos, eikä Ranskan voimat,
Nyt jalon Talbotin on ansaan saanut;
Hän Englantiin ei enää palaa, ei;
Toranne hänet petti, surmaan vei.

SOMERSET.

No tulkaa; ratsuväen saa hän oiti,
Jo kuuden tunnin päästä.

LUCY.

Liian myöhään!

Hän vangittu tai kuollut on. Ei voinut
Hän paeta, vaikk' oisi tahtonutkin;
Ja vaikka voisikin, paeta ei tahdo.

SOMERSET.

Jos kuollut on, niin hyväst', urho, vainen!

LUCY.

Häpeä teille jää, ja hänelle maine.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Englantilaisien leiri lähellä Bordeaux'ta.

(Talbot ja hänen poikansa John tulevat.)

TALBOT.

John, poikani! Sun tänne noudatin
Sua sotataidoss' opastaakseni,
Talbotin nimi sinuss' että eläis,
Kun vanhuus mehuton ja heikot voimat
Isäsi lepotuoliin kiinnittää.
Mut — oi, nuo pahansuovat turman tähdet! —
Nyt olet sinä tullut kalman juhlaan
Ja vaaraan julmaan, väistämättömään.
Siis, poika, parhaan ratsun selkään nouse,
Niin neuvon, miten kiireen paon kautta
Pelastut. Joudu!

JOHN.

Nimenikö Talbot?

Isäni poikako? Ja pakeneisin?
Jos äitiäni rakastatte, älkää
Häväiskö hänen kunnon nimeään
Ja tehkö minust' äpärää ja orjaa!
Sanotaan: Talbotin ei verta tää:
Hän pakenee, kun jalo Talbot jää.

TALBOT.

Pakene, surmani voit kostaa silloin.

JOHN.

Ken pakeneepi näin, ei palaa milloin.

TALBOT.

Molempain jäänti surma molempain.

JOHN.

Mun suokaa jäädä; paetkaa te vain.
On teidän tappionne korvaamaton,
Min' olen arvoton ja tuntematon.
Mun kuolemastani ei Ranska hyödy,
Mut te jos kuolette, on kaikki myöty.
Ei pako tahraa teidän kunniaa,
Mut mun se tahraa vasta-alkavaa.
Pakonne viisauden nimen saisi,
Mut mua pelkuriksi sanottaisi.
Ken näkis minuss' enää miehen mieltä,
Jos ensi hetkessä ma väistyn tieltä.
Polvillain kuolemaa ma rukoilen,
En häpein osta henkeäni, en.

TALBOT.

Näin hautaan viet sa kaiken äitis lohdun.

JOHN.

Sen ennen teen, kuin herjaan äidin kohdun.

TALBOT.

Käy pois, jos toivot siunausta multa.

JOHN.

Käyn taistoon, vaan en pakoon sodan tulta.

TALBOT.

Sinussa osa isääs elää vois.

JOHN.

Ei osaakaan, mi häpeää ei tois.

TALBOT.

Mainett' ei sulla, sit' et tahrais miten.

JOHN.

Mut teidän maineenne se saastuis siten.

TALBOT.

Isäsi käsky tahran huuhtoais pois.

JOHN.

Todistaa ette kuolleena te vois.
Jos kuolo tietty, kahden paetaan.

TALBOT.

Väkeni jättäisinkö kuolemaan?
Oi, vanhuuttani tahrais moinen teko!

JOHN.

Ja mulleko se sopis, nuorelleko?
Mua ette luotanne voi erottaa,
Jos ette kahdeks itseänne jaa.
Menkää tai jääkää, yhdentekevää;
Jos isä kuolee, min' en eloon jää.

TALBOT.

Hyvästi, poika, siis, jonk' aurinko,
Vastikään noussut, vaipuu mailleen jo!
Sylikkään seiskaamme ja kaatukaamme,
Sylikkään taivahasen astukaamme!

(Menevät.)

Kuudes kohtaus.

Tappelutanner.

(Sotamelskettä. Hyökkäys, jossa Talbotin poika
joutuu saarroksiin, mutta pelastuu Talbotin avulla.)

TALBOT.

Pyhä Yrjänä ja voitto! Lyökää, miehet!
Hallitsijamme sanansa on syönyt
Ja meidät Ranskan miekan uhriks myönyt.
Miss' on John Talbot? — Hengitä ja huokaa;
Sait henkes, kun jo olit tuonen ruokaa.

JOHN.

Kahdesti isä! Poikas kahdest' oon:
Eloni ensi laina taisteloon
Ois hukkunut; mut kiusaks sallimuksen
Sain miekkas kautta uuden olemuksen.

TALBOT.

Kun miekkas kypärästä Dauphinin
Tult' iski, syttyi sydän isänkin,
Sen valtas voiton riemu; vanha rinta
Ol' intaa täynnä, vimmaa tulisinta;
Alençonin ma löin ja Burgundin,
Ja Ranskan raivosta sun pelastin.
Bastardin hurjan, — joka verta koitti
Sinusta ottaa, poikani, ja voitti
Aseittees neitsyyden, — ma kohtasin
Ja annoin iskuja ja juoksutin
Äpärä vertaan hiukan. Käessä kalpa
Ivaten lausuin: "Epäluoma halpa,
Likaista mieronvertas vuodatan
Veroksi verivirran puhtahan,
Min ryöstit pojastani uljahasta."
Kun olin hengen ottaa katalasta,
Apua sai hän. — Sano, armas John,
Väsytys onko? Miten laitas on?

Nyt luovut taistosta ja lähdet kait,
Ritarin valtamerkin näin kun sait.
Pakene pois ja isäs surma kosta;
Ei yhden apu mua enää nosta.
Oi, hulluutt' oisi — sitä ei voi peittää —
Venosen varaan kaikkein henki heittää.
Jos tänään vältän ranskalaisten nuolen,
Niin huomenna ma vanhuuttani kuolen.
Mun kuolostain ei suurta hukkaa jää,
Vain päiväll' elämän se lyhentää.
Mut sinuss' äitis kuolee, suku aine,
Isäsi kosto, nuoruus, maasi maine.
Jos tänne jäät, tuon kaiken sinä kaadat,
Jos pakenet, niin pelastaa sen saatat.

JOHN.

Bastardin iskut minust' oli lievät;
Nuo sanas minust' elinveret vievät.
Jos halvan hyödyn vuoks sen herjan kannan,
Maineeni että hengen hinnaks annan,
Jos poika isän jättää taisteloon,
Niin ratsu hänen altaan sortukoon
Ja olkoon hän kuin Ranskan moukka kurja,
Häpeä osanaan ja pilkka nurja!
En, kautta kaiken kunnianne, en
Ole poika Talbotin, jos pakenen.
Pois, pois se! Poika Talbotin jos lienen,
Talbotin rinnalla ma kuolla tiennen.

TALBOT.

Siis seuraa toivotonta isääsi,
Icarus, ihana mun iloni:[14]
Isäsi rinnall' astu taiston tiellä;
Me sankareina kuollaan ilomiellä.

(Menevät.)

Seitsemäs kohtaus.

Toinen kohta taistelutannerta.

(Sotakenttä. Hyökkäyksiä. Talbot haavoitettuna
tulee palvelijan taluttamana.)

TALBOT.

Miss' elämäni toinen? Oma meni.
Miss' uljas John on? Missä poikaseni? —
Mana pöyhkä, joka kahleisiin mun lyöt,
Sua nauran, kun näen Johnin urhotyöt. —
Kun maassa näki minut polvillain,
Niin miekkaa verist' eessäin heiluttain
Nälkäisen jalopeuran lailla riehui
Ja raivoa ja vihan vimmaa kiehui.
Siin' yksin vartijani seisoi nyt,
Mut kun ei kukaan häneen hyökännyt,
Vihasta sydän kuohui, silmät pyöri,
Ja äkkiä hän vierestäni vyöri
Tiheimpään taistelujen pyörteeseen
Ja verimeren hukkuu syvyyteen,
Tuo uskalias henki. Sinne kuoli
Icarus, isän ylpeys ja huoli.

(Sotamiehiä tulee, kantaen John Talbotin ruumista.)

PALVELIJA.

Kas, tuossa poikanne on, herra armas.

TALBOT.

Kujeinen kuolo, sun on pilkkas karvas.
Mut kohta, hirmuvaltaas väistyen
Ja kestävillä siteill' yhtyen,
Kaks Talbotia kevein siivin lentää
Ja uhallaskin ijäisyyteen entää. —
Sa, jonk' on haavoist' ilo kuolollenki,
Isälles haasta, kunnes ehtyy henki;
Puhumall' uhkaa surmaa; se kenties
On vihollisesi, on Ranskan mies: —
Hän hymyilee, kuin virkkais: "Kuollut pois
Ois surma tänään, Ranskan mies jos ois".
Oi, tulkaa, isän syliin hänet tuokaa;
Tään tuskan alla henkeni jo huokaa.
Hyvästi vain! Tää toivoni ol' ylin:
Nuor' Talbot haudakseen sai vanhan sylin.

(Kuolee.)

(Sotamelskettä. Sotamiehet ja palvelijat menevät, jättäen
ruumiit paikoilleen. Kaarle, Alençon, Burgund, Bastardi,
La Pucelle tulevat sotajoukkoineen.)

KAARLE.

Jos York ja Somerset ois apuun tullut,
Verinen päivä tää ois meille ollut.

BASTARDI.

Tuo jalopeuran pentu, hurja perin,
Punasi miekkasensa Ranskan verin.

PUCELLE.

Tapasin hänet kerran, sanoin vainen:
"Naismainen poika, sinut voittaa nainen."
Mut pilkkanauruin ylpein, ylhäisin
Hän vastasi: "Ei poika Talbotin
Saaliiksi joudu riettaan irstailijan."
Mun jätti miekaniskutta ja pian
Tiheimpään taisteluhun syöksyi pois.

BURGUND.

Ritari uljas tuosta tullut ois.
Kas, tuossa lepää hän kuin arkussansa
Sylissä urhoollisen vaalijansa.

BASTARDI.

Palasiks pankaa, murskaks kumpikin!
Tuo Gallian ihme, ylpeys Englannin!

KAARLE.

Ei, ei; heit' eläissään me pakenimme,
Nyt kuoltuaanko heitä solvaisimme?

(Sir William Lucy tulee seurueineen,
ranskalainen airut käy hänen edellään.)

LUCY.

Dauphinin telttaan minut saata, airut,
Ett' tietää saan, ken päivän sankar' on.

KAARLE.

Alistumisko-sanomaa sa tuot?

LUCY.

Alistuminen, se on Ranskan sana;
Englannin soturi ei sitä tunne.
Vain tietää tahdon, kenen vangiks otit,
Ja nähdä, kuinka mont' on surma saanut.

KAARLE.

Vai vankeja? Ne ovat helvetissä.
Vaan sano, ketä etsit.

LUCY.

Miss' on se sodan mahtava Alcides,
Shrewsburyn kreivi, urhollinen Talbot,
Joll' urhotöistään arvonimenä
On kreivi Washford, Waterford ja Valence,
Lord Strange of Blackmere, lord Verdun of Alton,
Lord Cromwell of Wingfield, lord Furnival of Sheffield,
Voitostaan kuuluisa lord Falconbridge,
Ritari pyhän Yrjön tähtikunnan
Ja Mikaelin sekä kultataljan,
Pääsotamarski Henrik kuudennen
Kaikissa sodissamme Ranskanmaalla?

PUCELLE.

Typerän pöyhkää tosiaan! Ei Turkki,
Mi kahdenkuudetta on vallan herra,
Ladella vois noin pitkää arvolistaa.
Hän, jota noilla nimill' ylistät,
Jaloissas tuossa mädänneenä löyhkää.

LUCY.

Talbotko kuollut? Ranskan aimo vitsa
Ja maanne musta Nemesis ja kammo!
Oi, tykinluoteja jos silmän' oisi,
Niin teihin ampuisin ne vasten otsaa!
Oi, jos nuo kuolleet voisin herättää!
Niiss' oisi kyllin Ranskan peljätteeksi.
Jos kuvansakin teille jäisi vain,
Se kauhuun saattais uljaimmankin teistä.
Nuo ruumiit mulle suokaa; pois ne vien
Ja hautaan heidät niin kuin arvo vaatii.

PUCELLE.

Tuo nousukas lie henki Talbotin,
Niin korskaillen ja käskevästi haastaa.
Ne vieköön, Herran tähden! Täällä ne
Vain löyhkäävät ja saastuttavat ilman.

KAARLE.

Pois viekää ruumiit.

LUCY.

Ne ma täältä vien;
Mut näiden tuhkan alta väikkyy
Se Phoenix, jota koko Ranska säikkyy.

KAARLE.

Kun me vain niistä päästään, yhtä kaikki.
Pariisiin nyt ja uuteen voittohon!
Kun Talbot kaatui, kaikki meidän on.

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Henrik, Gloster ja Exeter tulevat.)

KUNINGAS HENRIK.

Lukenut oletteko paavin kirjeen
Ja keisarin ja kreivi Armagnac'in?

GLOSTER.

Olen, mylord, ja sisällys on tämä:
Anovat nöyräst', että majesteetti
Suvaitsis Englannin ja Ranskan kesken
Pysyvän, hurskaan rauhan rakentaa.

KUNINGAS HENRIK.

Mit' ehdotuksesta' itse arvelette?

GLOSTER.

Se hyvä on ja ainoa on keino
Kristittyin veren vuodatusta estää
Ja kahden puolen rauha lujittaa.

KUNINGAS HENRIK.

Niin oikein, setä; jumalatont' aina
Ja luonnotonta minusta on ollut,
Ett' uskonheimolaisten kesken näin
Verinen riita vallitsee ja julmuus.

GLOSTER.

Pait sitä — jotta ystävyiden side
Pikemmin syntyisi ja lujiintuisi —
Armagnac kreivi, joka Ranskan maan
On mahtimies ja Kaarlen lähin lanko,
Avioks teille ainon tyttärensä
Ja suuret, kalliit myötäjäiset tarjoo.

KUNINGAS HENRIK.

Avioks? Setä hyvä, olen nuori,
Opinnot, kirjat mulle sopivimmat
Kuin lemmen suutelot ja kuherrukset.
Mut lähettiläät kutsukaa, ja heille
Mielenne mukaan vastaus antakaa.
Min' olen tyytyvä, jos vaali vain on
Jumalan kunniaks ja maani hyödyks.

(Legaatti ja kaksi lähettilästä tulevat,
niiden kanssa Winchester kardinaalin puvussa.)

EXETER.

Mitä ma näen? Winchester korotettu
Ja kardinaalin arvoon vihitty?
Nyt huomaaan toteen käyvän mitä joskus
Kuningas Henrik viides ennusti:
"Jos kerran kardinaaliksi hän tulee,
Niin hattunsa hän nostaa kruunun tasaan."

KUNINGAS HENRIK.

Hyvät lähettiläät, teidän asianne
Olemme harkinneet ja tutkineet.
On hyvä tuumanne ja järkevä;
Vakaasti olemme siis päättänytkin
Sopuisat rauhanehdot esittää,
Jotk' aiomme lord Winchesterin kautta
Lähtää Ranskan tiedoks heti kohta.

GLOSTER.

Mit' Armagnac'in tarjoukseen tulee,
Niin kuninkaalle sen ma selvitin,
Ja hän nyt, neiden avuihin ja suloon

Ja myötäjäisiin nähden, tahtoo hänet
Englannin kuningattareksi nostaa.

KUNINGAS HENRIK.

Ja liiton merkiksi ja todisteeksi
Tään juveelin ma lemmen pantiks annan. —
Lord protektori, heille Doveriin
Turvatkaa matka; ja kun laivass' ovat,
Niin meren onneen heidät jättäkää.

(Kuningas Henrik seurueineen menee,
Gloster, Exeter ja lähettäjä samoin.)

WINCHESTER.

Legaatti, jääkää! Ensin teille annan
Sen rahasumman, jonka suorittaa
Lupasin hänen pyhimmydellensä,
Kun hän mun puki tähän arvopukuun.

LEGAATTI.

Miten vain korkeutenne suvaitsee.

WINCHESTER.

Nyt maarin Winchester ei kumarru
Eik' ylväimmänkään päärin eteen taivu!
Nyt, Humphrey Gloster, tuntea sa saat,
Ett' arvosi ja syntymäsi tähden
Et enää suuremp' ole piispaan nähden.
Nyt polvistua edessäni saat,
Tai kapinaan ma nostan kaikki maat.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Ranska. Tasanko Anjoussa.

(Kaarle, Burgund, Alençon ja La Pucelle marssivat
sisään sotajoukkoineen.)

KAARLE.

Maseat mielet elvyttää se tieto,
Ett' ylvä Pariisi on kapinassa
Ja urhoolliseen Ranskaan jälleen liittyy.

ALENÇON.

Siis Pariisiin nyt, Kaarle, Ranskan herra!
Tääll' armeijaanne tyhjiin kulutatte.

PUCELLE.

Jos meihin yhtyvät, niin rauha heille;
Periköön muuten hukka kaupungin!

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Menestys uljahalle päällikölle
Ja onni hänen seuralaisilleen!

KAARLE.

Mit' ilmoittavat vakoojamme? Kerro!

SANANSAATTAJA.

Englannin armeija, jok' äsken oli
Hajonnut kahtia, on yhtynyt
Ja heti valmis käymään tappeluun.

KAARLE.

Varoitus tulee liian äkkipäätä;
Mut heti vastustukseen ryhdytään.

BURGUND.

Talbotin henki siellä ei enää liiku;
Hän kuollut on, ja turha pelkonne.

PUCELLE.

Kaikesta kurjasta on pelko kurjin. —
Ylös, Kaarle, voittoon! Henrik riehukoon,
Ja koko maailmakin kiehukoon.

KAARLE.

Siis matkaan, loordit, Ranskan onneksi!

(Menevät.)

Kolmas kohtaaus.

Angiers'n edustalla.

(Sotamelskettä. Hyökkäyksiä. La Pucelle tulee.)

PUCELLE.

Englanti voittaa, Ranska pakenee. —

Avuksi loihteet nyt ja taikakeinot:

Valiohenget, varoittajani,

Minulle merkki tulevasta suokaa!

(Ukkosen jylinää.)

Te, pohjannavan mahtivaltiaan[15]

Nopeat apurit ja käs kyläiset,

Esiin, ja auttamaan mua hankkeessani!

(Pahoja henkiä tulee näkyviin.)

Nopea tulonne on vakuutena,

Että yhä tahdotte mua palvella.

Nyt, henget tuttavat, te valikoidut

Manalan mahtimailta, auttakaa

Mua kerran vielä, että Ranska voittais.

(Henget kulkevat ympäri mitään virkkamatta.)

Oi, pitkä vaitiolonne mua kiusaa!

Teit' olen verelläni ruokkinut,

Nyt katkon jäsenen ja annan teille

Vastaisen korvauksen vastineeksi,

Jos nyt vain suostutte mua auttamaan.

(Henget seisovat alakuloisina.)

Apua eikö? Ruumiillani maksan,

Jos rukoukseni nyt kuulette.

(Henget pudistavat päätään.)

Ruumiini eikö, eikö verenuhri

Herätä teissä entistä auliutta?

Sieluni viekää, ruumis, sielu, kaikki,

Englanti kunhan vain ei Ranskaa voita.

(Henget katoavat.)

Mun hylkäävät! Nyt on se aika tullut,

Että ylvän kypäränsä Ranska laskee

Ja päänsä painaa syliin Englannin,

Mun vanhat taikani on liian heikot,

Ja horna voitettavaks liian vahva.

Tomuhun loistosi nyt vaipuu, Ranska.

(Menee.)

(Sotamelskettä. Ranskalaisia ja englantilaisia tulee sisään taistellen. La Pucelle ja York ottelevat keskenään. La Pucelle joutuu vangiksi. Ranskalaiset pakenevat.)

YORK.

Haa, sinä Ranskan portto, nyt sun sain.
Nyt taioill' esiin loihdi henkiäsi,
Ja koita, voivatko sun vapauttaa. —
Ihana saalis, saatanalle herkku!
Kas, kuinka virnahtaa se rietas velho!
Hän, niinkuin Circe, tahtois minut muuttaa.

PUCELLE.

Sua ei voi muuttaa tuota häijymmäksi.

YORK.

Oo! Kaarle Dauphin hän on sievä mies,
Hän yksin tyydyttää voi herkkusilmää.

PUCELLE.

Palava piina viekөөn sun ja Kaarlen!
Verinen käsi, parhaass' unessanne,
Äkisti yllättäkөөn kummankin!

YORK.

Vait, taikuri ja sadattava velho!

PUCELLE.

Oi, hetken aikaa suo mun sadattaa.

YORK.

Sadata, häijy, hirressä kun roikut.

(Menevät.)

(Sotamelskettä. Suffolk tulee, taluttaen prinsessa Margareetaa.)

SUFFOLK.

Ken lienetkin, niin olet vankini.
(Tarkastelee häntä.)
Sulo kaunotar, pois pako nyt ja pelko;
Vain käsin kunnioittavin sua kosken.
Ikisovuks näihin sormiin suukon painan,[16]
Kun sorjalle ne kierrän varrelles.
Ken olet, että sua kunnioisin?

MARGAREETA.

Margareeta olen, tytär kuninkaan,
Napolin kuninkaan; ken itse lietkin.

SUFFOLK.

Min' olen kreivi, Suffolk nimeni.
Anteeksi, luonnon ihme, että minun
Tul' osakseni sinut vangita!
Näin joutsen kaihtaa poikans' untuwaitset
Ja siipeins' alle kätkee vangikseen.
Vaan jos tää orjuus raskaasti sua tapaa,
Suffolkin ystävänä olet vapaa.
(Margareeta kääntyy lähteäkseen pois.)
Oi, jää! Ei voimaa mulla päästää häntä.
Kätteni laskis, sydän sanoo: ei.
Kuin virran kalvoss' aurinkoinen päilyy
Ja siitä uusin sätein heijastuu,
Niin silmissäin tuo kirkas kauneus väikky.
Kosisin, mut en arvaa puhua;
Ma kynällä ja musteella sen lausun.
Hyi, de la Poole! Alennat itsesi.
Sull' eikö kieltä? Eikö hän sun vankis?
Sa naisen katsettako säikähdät?
Niin; kauneuden ylvä majesteetti
Se mielen tympäisee ja kielen huumaa.

MARGAREETA.

Sano, kreivi Suffolk — se jos nimesi —
Mit' anot lunnaiks, että minut päästät?
Ma huomaan, näet, ett' olen vankisi.

SUFFOLK (syrjään).
Mist' arvaat, että pyyntösi hän hylkää,
Jos hälle lemmen tarjoust' et tee?

MARGAREETA.
No, miks et puhu? Mitä lunnaiks vaadit?

SUFFOLK (syrjään).
Hän kaunis on, ja siksi kosittava;
Hän nainen on, ja siksi voitettava.

MARGAREETA.
Otatko lunnaat? Myönnä taikka kiellä.

SUFFOLK (syrjään).
Mies houkka! Muista ett' on sulla vaimo;
Kuink' armastaa voit Margareetaa siis?

MARGAREETA.
Parasta mennä pois, kun hän ei kuule.

SUFFOLK (syrjään).
Tuo pilaa kaikki: on kuin vettä tuleen.

MARGAREETA.
Hän puhuu hulluja; on varmaan hassu.

SUFFOLK (syrjään).
Mut voishan toki saada vapautusta.

MARGAREETA.
Mut voishan toki antaa vastausta.

SUFFOLK (syrjään).
Ma voitän hänet. Kelle? Kuninkaalle?
Ähää! En sentään ole pölkkyä.

MARGAREETA (syrjään).
Pölkkyistä puhuu; salvomies on varmaan.

SUFFOLK.
Mut näin voin haluani tyydyttää,
Ja valtakuntain kesken syntyy rauha.
Yks vain on vielä mutka: vaikka kohta
Isänsä Napolin on kuningas
Ja Anjoun herttua ja Mainen, — köyhä
Hän on, ja aateli on kauppaa vastaan.

MARGAREETA.
Päällikkö, onko teillä aikaa kuulla?

SUFFOLK (syrjään).
Niin pitää käydä, moittikoon jos kuinka;
Henrik on nuori, pian suostutettu. —
Mull' oisi, neiti, pikku salaisuus.

MARGAREETA (syrjään).
Vaikk' olen vanki? Ritarilta näyttää;
Ei varmaankaan mua aio häväistä.

SUFFOLK.
Suvaitkaa, neiti, kuulla mitä sanon.

MARGAREETA (syrjään).
Avuksi ehkä ranskalaiset joutuu

En silloin hänen suosiotaan kaipaa.

SUFFOLK.

Vain kuulkaa, neiti, yhtä asiaa. —

MARGAREETA (syrjään).

Ennenkin naisia on vangittu.

SUFFOLK.

Mut, neiti, miksi noin te puhutte?

MARGAREETA.

Anteeksi, se vain oli *qui pro quo*.

SUFFOLK.

Prinsnessa hyvä, onneks eikö kahle,
Mi teistä tekee kuningattaren?

MARGAREETA.

Kurjempi kuningatar kahleissa
Kuin orja halvass' orjuudessa; vapaa
On ruhtinatar oleva.

SUFFOLK.

Niin tekin,

Englannin kuningas jos vain on vapaa.

MARGAREETA.

Mitä hänen vapautensa minuun koskee?

SUFFOLK.

Henrikin kuningattareks sun teen,
Käteesi kultavaltikan ma annan
Ja kultakruunu päähäs asetan,
Jos tahdot olla minun —

MARGAREETA.

Mitä?

SUFFOLK.

Hänen armahansa.

MARGAREETA.

Henrikin vaimoks olen kelvoton.

SUFFOLK.

Ei, neiti; minä olen kelvoton
Noin somaa naista hälle kosimaan
Ja vaalist' osattomaks itse jäämään.
Sanokaa, neiti, tyydyttääkö tää?

MARGAREETA.

Jos isä tahtoo sen, niin minä tyydyn.

SUFFOLK.

Siis tänne kaikki päälliköt ja liput! —
Isänne linnan edustalla tässä
Tahdomme hänen mieltään kuulustaa.

(Sotajoukkoja tulee.)

(Torvi kutsuu keskusteluun. Reignier tulee muurille.)

SUFFOLK.

Kas, Reignier, vankina on tyttäresi.

REIGNIER.

Kenenkä?

SUFFOLK.

Minun.

REIGNIER.

Mistä apu, Suffolk?

Olen soturi; ei itkeä mun sovi
Eik' onnen vaihtelua valittaa.

SUFFOLK.

Kyll', arvon herra, apu siihen saadaan:
Vain anna — kunniasi kautta tee se —
Avioks tyttäresi Henrikille,
Jolt' itseltään sain vaivoin suostumuksen,
Niin tämä helppo vankeus tyttäreilles
Vapauden hankki kuninkaallisen.

REIGNIER.

Puhuuko Suffolk mitä aattelee?

SUFFOLK.

Ihana Margareeta tietää, että
Ei Suffolk teeskele eik' imartele.

REIGNIER.

Ruhtinas-sanallasi alas astun
Sopuisaan vaadintaasi vastaamaan.

(Astuu alas muurilta.)

SUFFOLK.

Ja tässä minä tuloasi varron.

(Torventoitauksia. Reignier tulee alas.)

REIGNIER.

Terveeksi, uljas kreivi, meidän maille!
Anjoussa mielin määrin käskekää.

SUFFOLK.

Kiitos, Reignier, sa onnellinen, joll' on
Niin kaunis lapsi, että kuninkaalle
Avioks sopii! Minkä vastauksen
Saan pyyntööni?

REIGNIER.

Jos tytön halvan arvon
Sen arvoiseksi katsot, että häntä
Niin suuren herran morsioiksi kosit,
Niin, ehdoll' että rauhassa ma saan
Anjoun ja Mainen kreivikunnat pitää
Vapaina sodasta ja sorrosta,
Mun tyttäreni Henrik saa, jos tahtoo.

SUFFOLK.

Näin maksettu on lunnaat; hän on vapaa.
Nuo kaksi kreivikuntaa, takaan sen,
Levossa saatte omistaa ja pitää.

REIGNIER.

Ja minä sulle, nimeen Henrikin,
Jonk' olet edustaja, tässä annan
Lupauksen pantiks tyttäreni käden.

SUFFOLK.

Oi, Reignier, kiitos kuninkaallinen,
Kosk' itse kuningasta kauppa koskee.

(Syrjään.)

Kuitenkin mulle mieluisempaa ois,
Jos ajaisin tässä omaa asiaani. —

Siis lähden tällä tiedöll' Englantiin
Ja siellä panen vihkijuhlat toimeen.
Hyvästi, Reignier. Kultapalatseihin
Tuo hohtokivi kiinnä, niinkuin tulee.

REIGNIER.

Syleilen sua, niinkuin syleileisin
Ma kristillistä Henrik kuningasta.

MARGAREETA.

Hyvästi! Suffolgia seuraa aina
Margareetan kiitokset ja rukoukset.

(Menemäisillään.)

SUFFOLK.

Hyvästi, neiti! Mutta, Margareeta,
Mitäänkö tervehdyst' ei kuninkaalle?

MARGAREETA.

Sellainen tervehdys, kuin neitosen
Ja immikon ja palvelijan sopii.

SUFFOLK.

Ihanat sanat, miellyttävän kainot!
Mut, neiti rakas, vielä teitä vaivaan:
Rakkauden lahjaako ei kuninkaalle?

MARGAREETA.

Kyll', arvon herra: puhtaan sydämen
Ja lemman koskemattoman ma annan.

SUFFOLK.

Ja tämän lisäksi.

(Suutelee häntä.)

MARGAREETA.

Se pidä itse;

Ei rohkeutta mulla kuninkaalle
Noin lapsimaista lahjaa lähettää.

(Reignier ja Margareeta menevät.)

SUFFOLK.

Ah, mun jos oisit! — Suffolk, seis! Äl' astu
Sa tuohon labyrinttiin, jossa väijyy
Kavalat juonet vain ja Minotaurit.
Sa hänen kiitoksillaan Henrik hurmaa;
Vain muistiin paina immen ihmeavut
Ja luonnon sulot, jotka taiteen voittaa;
Merellä häntä mielees usein kuvaa,
Ett', eteen Henrikin kun polvistut,
Sä hänet ihmetytät suunniltaan.

(Menee.)

Neljäs kohtaus.

Yorkin herttuan leiri Anjoussa.

(York, Warwick ja muita tulee.)

YORK.

Se noita, tuleen tuomittu, nyt tuokaa.

(La Pucelle, vartiain seuraamana, ja eräs lampuri tulevat.)

LAMPURI.

Ah, Jeanne! On pakahtua isän sydän.
Sua kaikkialta, kaukaa, lähelt' etsin,
Ja nyt, kun onnistuin sun löytämään,
Näen kuinka hirmuun kuoloon nuorra joudut.
Jeanne, rakas laps, sun kanssas tahdon kuolla.

PUCELLE.

Katala orja! Ikäkulu moukka!
Jalompaa olen verta; sinä mulle
Et ole isä etkä sukulainen.

LAMPURI.

Hyi, hyi! — Ei, loordit; lapseni hän on,
Sen tietää koko pitäjäs; viel' eloss'
On äitikin ja todistaa voi, ett' on
Hän poikuuteni ensi hedelmä.

WARWICK.

Sa, jumalaton! Sukusiko kiellät?

YORK.

Se näyttää, mik' on eläissään hän ollut:
Paha ja huono; niin on myöskin loppu.

LAMPURI.

Hyi, Jeanne! Noin paatunutko? Taivas tietköön,
Ett' olet lihaani ja vertani.
Sun tähtesi ma monet itkut itkin;
Oi, älä mua kiellä, rakas Jeanne!

PUCELLE.

Pois, moukka! — Tämän miehen palkkasitte
Sokaamaan aatelista kruunuani.

LAMPURI.

Niin, totta, kruunun papille ma annoin,
Kun minut vihki hänen äitiinsä. —
Polvistu, laps, ja ota siunaukseni!
Vai sin' et taivu? Kirottu siis olkoon
Sun synnyinhetkes! Soisin että maito,
Jot' äitis antoi, rintojaan kun imit,
Ois sinut tappanut kuin rotanmyrkky;
Tai että ahnas susi ois sun syönyt,
Kun laitumella kaitsit lampaita.
Katala portto, isäsikö kiellät? —
Pois tuleen, pois! On hirteen liian huono.

(Menee.)

YORK.

Pois viekää! Elänyt on liian kauan
Ja mailman pahuudellaan täyttänyt.

PUCELLE.

Ei, ensin kuulkaa, kenen tuomitsitte:
En lampurin ma ole sikiö,
Vaan kuninkaissa on mun sukupuuni;
Pyhä ja puhdas; taivaan valikoima
Jumalan armon vaikutuksesta
Maan päällä ihmetöitä tekemään.
En pahan hengen liitoss' ollut koskaan.
Mut te — te, himojenne saastuttamat,
Te viattoman veren tahraamat,
Tuhannen syyn ja synnin turmelemat, —
Te, armon osattomat, luulette
Ett' ihmetöitä mahdoton on tehdä
Muun avulla kuin itse paholaisen.

Suur' erehdys! Jeanne d'Arc on aina ollut
Lapsuudest' asti puhdas immikko
Ja mietteiltäänkin siveä ja kaino.
Tää julma neitseeseen veren vuodatus
Kostoa huutaa taivaan porteillakin.

YORK.

Niin, niin; — pois hänet viekää roviolle.

WARWICK.

Ja kuulkaa, miehet: koska hän on tyttö,
Puit' ei saa säästää; pikitynnyreitä
Pinotkaa surmapaalun kohdalle,
Niin että lyhenisi hältä tuskat.

PUCELLE.

Kova sydämmennekö ei mistään helly? —
Jeanne, heikkoutes siis tunnusta; lain mukaan
Se sulle etuoikeuden myöntää. —
Veriset murhaajat, min' olen raskas;
Last' älkää kohdussani murhatko,
Jos minut väkinäiseen kuoloon viette.

YORK.

Varjelkoon taivas! Pyhä neitsyt raskas?

WARWICK.

Se ihme suurin, mink' on koskaan tehnyt!
Siveyden ankaranko loppu tää?

YORK.

Dauphinin kanssa lystäillyt on hiukan;
Jo aavistinkin, missä tekosyy.

WARWICK.

Kas niin! Ei meillä bastardit saa elää,
Etenkin jos on Kaarle lapsen isä.

PUCELLE.

Te erehdytte: laps ei ole hänen.
Vaan Alençon mun rakkauttani nautti.

YORK.

Vai Alençon, se kuulu Machiavelli!
Se kuolee, vaikk' ois tuhathenkinen.

PUCELLE.

Anteeksi suokaa: harhaan teidät vein;
Ei Kaarle, mainittu ei herttuakaan,
Napolin kuningas, Reignier, mun voitti.

WARWICK.

Aviomieskö? Vallan hirveää!

YORK.

Se vasta tyttö! Itsekään ei tiedä —
Niin monta niitä oli — ketä syyttäis.

WARWICK.

Se näkyy, ett' on antias ja aulis.

YORK.

Kuitenkin puhdas neitsyt, totta vie! —
Sikiös tuomitsit ja itses, portto;
Rukoilla älä koita; turhaa tuo.

PUCELLE.

Siis viekää minut; — kiroukseni jätän:

Aurinko kirkas älköön koskaan luoko
Säteitään maahan, missä asutte!
Yö teidät peittäköön ja kuolon varjo,
Siks että turmio ja tuska teidät
Niskanne taittamaan tai hirteen ajaa!

(Vartijat vievät hänet pois.)

YORK.

Rapistu tuhkaks, sinä pirstaks säry,
Kirottu, musta hornan palvelija!

(Kardinaali Beaufort tulee seurueineen.)

KARDINAALI.

Kuninkaan valtuuttamana, mylord,
Tervehdin teidän ylhäisyyttäanne.
Nähkäätte, kristikunnan valtiot,
Tät' ilmijulmaa riitaa surkutellen,
Vakaasti yleisrauhaa toivovat
Kopean Ranskanmaan ja meidän kesken.
Tulossa tänne joukkoineen on Dauphin
Täst' asiasta keskustelemaan.

YORK.

Siis tääkö kaiken vaivamme on tulos?
Kun surman saaneet on niin monet päärit,
Ritarit, päälliköt ja soturit,
Jotk' ovat tähän sotaan kaatuneet,
Ja maansa eteen henkens' antaneet,
Naismaisen rauhan lopuksiko teemme?
Petoksen, vilpin, juonten kautta eikö
Meilt' usiammat viety kaupungit,
Jotk' esi-isät suuret valloittivat? —
Oi, Warwick, Warwick! Tuskall' aavistan,
Ett' ehkä menetämme koko Ranskan.

WARWICK.

Huoletta, York! Jos rauhan rakennamme,
Niin ehdot panemme niin ankarat,
Ett'eivät ranskalaiset suurta hyödy.

(Kaarle seurueineen, Alençon, Bastardi, Reignier y.m. tulevat.)

KAARLE.

Englannin loordit, kosk' on sovittu,
Ett' aselepo julistetaan maassa,
Tulimme kuulemaan teilt' itseltänne,
Millaiset asetatte rauhan ehdot.

YORK.

Puhu, Winchester; mun sappeni jo kiehuu
Ja karmaalt ääneltäni sulkee tien,
Kun näen nuo inhottavat viholliset.

KARDINAALI.

Siis, Kaarle ja te muut, näin kuuluu ehto:
Kuningas Henrik kun on suvainnut
Sulasta säälistä ja lempeydestä
Vapauttaa maanne sodan vaurioista
Ja rauhan ihanuutta teille suoda,
Hän teidät kruunun vasalleiksi vaatii.
Ja sinä, Kaarle, ehdoll' että vannot
Veroa maksaa sekä alistua,
Saat, varakuninkaana hänen allaan,
Kuninkaanarvos pitää edelleen.

ALENÇON.

Oma varjonsako täytyy hänen olla?
Koristaa kruunull' ohimoitaan saa,
Mut arvoltaan ja olemukseltaan
Ei ole yksityistä ylevämpi?
Se tarjous on järjetön ja halpa.

KAARLE.

On tiettyä, ett' enemmän kuin puolet
On Ranskaa hallussain ja että siinä
Hallitsen laillisena kuninkaana;
Siis voittamattomanko osan tähden
Heittäisin oikeuteni, tullakseni
Kokonaisuuden varakuninkaaksi?
Ei, hyvä lähettiläs, ennen pidän
Sen, mikä mulla on, kuin pyydän lisää
Ja siten kenties kaikki menetän.

YORK.

Kopea Kaarle! Salakättä käytit
Sa välitystä voittaaksesi rauhaa,
Ja nyt, kun asia on ratkaistava,
Sen sotkeako tahdot vertailuilla?
Siis anastamas arvo ota vastaan
Vain kuninkaamme armolahjana,
Eik' oman ansiosi palkintona;
Saat muuten kestää sodat päättömät.

REIGNIER.

Mylord, ei hyvä tässä niskoitella
Ja hälväistä; jos sopimus nyt raukee,
Niin — sata yhtä vastaan vetoa! —
Näin hyvää tilaisuutt' ei saada vasta.

ALENÇON (hiljaa Kaarlelle).

Ois tosiaankin valtaviisas teko
Pelastaa kansa tästä teurastyöstä
Ja hirmutaposta, jot' yhä nähdään,
Niin kauan kuin tät' ilmi vihaa kestää.
Siis tähän rauhanliittoon suostukaa;
Sen voitte rikkoa, kun hyväks näette.

WARWICK.

No, Kaarle, ehtoihinko suostut?

KAARLE.

Suostun,

Mut välipuheen' että saamme pitää
Ne kaupunkimme, joiss' on linnueita.

YORK.

Vasallivala tee siis kuninkaalle:
Ett'et, niin totta ritari kuin olet,
Englannin valtaa vastaan niskoittele
Tai kapinoi, et sinä, eikä aatelistos. —

(Kaarle ja aatelisto tekevät vasallivalan merkin.)

Väkenne hajoittakaa milloin mieli.
Kokohon liput, rummut vaietkoot!
Nyt juhlallisen rauhan rakennamme.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Henrik tulee, keskustellen Suffolkin kanssa,
Gloster ja Exeter heidän jäljissään.)

KUNINGAS HENRIK.

Mua ihmekuvauksenne, hyvä kreivi,
Margareetan kauneudesta hämmästyttää.
Avunsa, ruumiin lahjain sulostamat,
Sytyttää lemmen liekin sydämmeeni;
Ja niinkuin elämöivän myrskyn voima
Vahvimman laivan työntää virtaa vastaan,
Niin hänen mainehensa henki minut
Joko haaksirikkoon vie tai satamaan,
Miss' iloita saan hänen lemmestään.

SUFFOLK.

Hätäinen kertomani, majesteetti,
Vain oli ylistyksen alkulause.
Tuon armaan neiden täydelliset avut —
Jos mull' ois voimaa niitä kuvata —
Muodostais kirjan, jonka joka rivi
Tenhollaan tylsimmänkin hurmaisi.
Tok' ei niin jumalallinen hän ole.
Niin täynnä kaiken sulon valikoimaa,
Ett'ei hän nöyrästi ja alttiin mielin
Ois valmis käskyänne kuulemaan,
Siveätä käskyänne, rakastaa
Ja kunnioittaa teitä miehenänsä.

KUNINGAS HENRIK.

Ei muuta Henrik koskaan vaadikaan.
Siis, protektori, suokaa Margareetan
Englannin kuningattareksi tulla.

GLOSTER.

Sukoilen syntiä, jos sen ma suon.
Tiedätte, majesteetti, että kihloiss'
Olette toisen sääty naisen kanssa.
Mitenkä tämän liiton purkaa voi,
Niin ettei siitä kunnianne kärsi?

SUFFOLK.

Niin valtiaskin väärän valan purkaa
Niin mieskin, vaikka turnaisissa lupas
Ruveta keihäisille, jättää kentän,
Kun ala-arvoinen on vastustaja.
Ala-arvoinen on köyhän kreivin tytär;
Siis, purkaminen syntiä ei ole.

GLOSTER.

Sanokaa, mik' on sitte Margareeta!
Isänsä kreiviä ei parempi,
Vaikk' onkin ylvä arvonimi hällä.

SUFFOLK.

Isänsä kuningas on, hyvä herra.
Napolin, Jerusalemin kuningas;
Ja Ranskass' on hän suuress' arvossa.
Tää sukulaisuus vahvistaisi rauhaa
Ja pitäis ranskalaiset valassaan.

GLOSTER.

Sen kreivi Armagnac'kin tehdä voi,
Kosk' on hän Kaarlen lähin sukulainen.

EXETER.

Hän lisäksi takaa rikkaat myötäjäiset.
Reignier vain ottaa pikemmin kuin antaa.

SUFFOLK.

Vai myötäjäiset! Kuningasta loukkaat,
Ett' ois niin kurja muka hän ja köyhä
Ja rahaa kosis eikä rakkautta.
Hän rikasta ei puolisoa etsi,
Vaan itse puolisonsa rikastuttaa.
Niin kurjat moukat pitää naista kaupan
Kuin härkää, hevosta tai lammasta.
On naimaliitto suuremp'arvoinen
Kuin kaupanteko välimiehen kautta;
Ja kuninkaasta riippuu eikä meistä,
Kenen kanssa vihkivuoteensa hän jakaa.
Siis koska tätä enin rakastaa,
Niin varsin siitä syystä tulee meidän
Myös tätä pitää muita parempana.
On pakkoavio kuin helvetti,
Elämä täynnä riitaa vain ja toraa,
Kun vastakohta taas tuo siunausta
Ja taivaallisen rauhan kuva on.
Ken Henrikille sopis, kuninkaalle,
Muu kuin Margareeta, tytär kuninkaan?
Tavaton sulo, synnyn yhteydessä,
Kuninkaan puolisosksi hänet määrää;
Miel' uljas, ylvä henki — jota häness'
On enemmän kuin naisiss' ylipään —
Kuninkaan jälkeisiä meille takaa:
Näet, Henrik, joka voittajan on poika,
Enemmän voittajia varmaan siittää,
Jos vaimokseen niin jalomielisen
Hän neiden saa kuin kaunis Margareeta.
Siis, loordit, suostukaa; ja päätös olkoon:
Kuningattareksi Margareeta tulkoon.

KUNINGAS HENRIK.

Se kertomanne liekö vaikutusta
Ylevä kreivi Suffolk, vaiko synnä
Lie hento nuoruuteni, jot' ei vielä
Tulinen lemmenliekki kosketellut,
En osaa sanoa; mut se vain varma:
Niin ankara on riita rinnassani,
Niin tuima toivon, pelvon temmellys,
Ett' aatosteni työstä olen sairas.
Siis, laivaan astukaa, ja joutuun Ranskaan!
Sopikaa ehdoista ja toimittakaa,
Ett' ylvä Margareeta suvaitseisi
Englantiin purjehtia kruunattavaks
Henrikin laillisena puolisona
Ja voideltuna kuningattarena.
Kulunkienne korvaukseksi
Kerätkää kymmenykset koko maasta.
Ma sanon: menkää! Kunnes palajatte,
Tuhanten tuskain ahdistukseen jään. —
Pois, setä, paha mieli! Jos sen mukaan
Mua tuomitsette, mitä olette,
Ei, mitä olitte, niin anteeks suotte,
Ett' tahtoni näin äkin panin toimeen.
Nyt sinne minut saattakaa, miss' yksin
Saan tuskiani tyyten mieltiä.

(Menee Exeterin kanssa.)

GLOSTER.

Niin, tuskaa, varon, siit' on nyt ja vasta.

(Menee.)

SUFFOLK.

Näin Suffolk voitti; nyt hän menee matkaan,
Kuin muinoin nuori Paris Kreikkaan läksi,
Toivossa, ett' on lemmen onni sama,
Mut loppu parempi kuin troijalaisen.
Margareeta kuningast' on johtava,
Minä häntä, kuningasta sekä maata.

(Menee.)

SELITYKSIÄ:

[1] *Nyt mustiin taivahat.* Murhenäytelmissä verhottiin näyttämö mustalla.

[2] *Jos sir John Fastolfe ei ois pelkur' ollut.* Tätä sir John Fastolfea, joka oli kenraaliluutnantti ja Bedfordin herttuan käskynhaltija Normandiassa, ei saa sekoittaa sir John Falstaffiin.

[3] *Jos Mahometin innostutti kyyhky.* Tarina kertoo, että Mahometilla oli kyyhky, joka lensi hänen olalleen ja noukki nisun jyväsiä hänen korvastaan. Mahomet luulotteli herkkäuskoisille arabialaisille, että se oli pyhä henki, joka hänelle kuiskaili ilmestyksiään.

[4] *Pyhän Filipin tyttäret.* Vert. Apost. teot XXI, 9.

[5] *Jolta synninkuitin portot saavat.* Lontoon porttolat Southwarkin esikaupungissa olivat Winchesterin piispan alaisia ja maksoivat hänelle veroa. Tähän viittaa edempänä Glosterin huudahdus: "Winchester-hanhi!", joka tarkoittaa sekä ilotyttöä että pahaa tautia.

[6] *Damaskus olkoon tää.* Kainin luultiin tappaneen Abelin korkealla vuorella lähellä Damaskusta.

[7] *Ma suonta sinust' isken, olet noita.* Luultiin että noidan taikavoima herposi, kun hänestä saatiin verta isketyksi.

[8] *Adoniin yrttitarha,* missä tämä Venuksen lemmikki käyskenteli armaansa kanssa, oli sananpartena.

[9] *Kuin Rhodopen tai Memphiin.* Rhodope oli kevytmielinen nainen, joka oli lempensä myynnillä hankkinut niin suuret rikkaudet, että niillä rakennutti Memphiin lähelle pyramidin, joka oli pienin, mutta kauniin kaikista.

[10] *Templen puisto.* Temple oli lainoppineitten suuri virkatalo Lontoossa.

[11] *Sinäkö, isoisäni äpärä.* Winchesterin piispa oli Juhana Gauntin, Lancasterin herttuan, ja Katariina Swinfordin äpäräpoika.

[12] *Se lustett' oli täynnä.* Lusteen luultiin, leipään tai juomaan sekotettuna, vahingoittavan silmiä ja heikontavan näköä.

[13] *Pendragon* oli kuningas Arturin isä.

[14] *Icarus, ihana mun iloni.* Icarus, Daedaluksen poika, pakeni isänsä kanssa vankeudestaan Kreetan saaresta isän valmistamalla siivillä, mutta kun hän, isän varoituksista huolimatta, lensi liian lähelle aurinkoa, rupesi vaha, jolla siivet oli yhteen liitetty, sulamaan ja hän putosi ja hukkuu mereen.

[15] *Pohjannavan mahtivaltiaan.* Pohjannapaa pidettiin pahojen henkien olinpaikkana. Sinne Miltonillakin langenneet enkelit kokoontuvat.

[16] *Ikisovuks näihin sormiin suukon painan.* Suffolk suutelee omia sormiaan — joka oli tavallinen kunnioituksen osoitus — ja syleilee niillä sitten Margareetaa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGAS HENRIK KUODES I ***

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without

paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE

TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written

confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.